

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/350530639>

İslam Dünyasının İkinci Filistini: Keşmir

Presentation · November 2014

CITATIONS
0

READS
84

4 authors, including:



Aynur Erdoğan Coşkun
Istanbul University

39 PUBLICATIONS 43 CITATIONS

SEE PROFILE

> DÜBAM
DUNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI

İSLAM DÜNYASININ İKİNCİ FİLİSTİNİ: KEŞMİR

Moderatör: Aynur ERDOĞAN



DÜBAM

İSLAM DÜNYASININ İKİNCİ FİLİSTİNİ: KEŞMİR

Konuşmacılar

Nedim Cuhedri (Çavdari)
Mahmut Osmanoğlu
Mustafa Özkaya

Genel Yayın Yönetmeni
Akif Emre



DÜBAM Yayınları
Küresel İletişim Merkezi
Barbaros Bulvarı, Balmumcu / Beşiktaş
Tel: (0212) 274 80 21 – 274 80 22
www.dunyabulteni.net/dubam



dübam

İSLAM DÜNYASININ İKİNCİ FİLİSTİNİ: KEŞMİR (SUNUŞ)

Pakistan ve Hindistan arasında 1947'den beri büyük bir ihtilaf konusu olan Keşmir'de 27 Ekim "Kara gün" olarak anılıyor. Bu tarih Hindistan'ın Keşmir'i kanlı işgalinin yıldönümü. Bu ayki yuvarlak masa toplantımızda Keşmir'in anısına bir nebze katkıda bulunmak amacıyla Keşmir'i bir sorun yumağı haline tarihi süreci, uluslararası hukuk açısından konumunu, küresel dengelerin etkisini ve Keşmir'deki mevcut durumu konuştuk. Konuşmacılarımız: Mahmut Osmanoğlu (TRT Arapça genel yayın yönetmeni), Nedim Cuhedri (Pakistanlı araştırmacı, doktor) ve Mustafa Özkaya (Elcezire Türk program direktörü).

27 Ekim'de Hindistan askerleri BM kararlarına rağmen işgal başlatmıştı. Nüfus yoğunluğu Müslümanlardan oluşan Keşmir'e, Pakistan ya da Hindistan arasında tercih yapma hakkı veren BM'nin plebisit kararı hala uygulanmadı. İşgale karşı direnen Keşmirliler için de sancılı yıllar başlamış oldu. Konuşmacılarımız, plebisitin Pakistan lehine sonuçlanacağı bilindiği için sürüncemede bırakıldığını ve geldiğimiz süreçte de küresel güçlerin nüfuz savaşından dolayı sorunun çözülme kavuşturulamadığını vurguladılar.

Pakistan ile Hindistan'ın İngiltere'den 1947 yılında bağımsızlığını kazanmasıyla halkı Müslüman olan Keşmir bölgesinde Pakistan hak talep etmiş ancak dönemin Keşmir hükümdarı (mihracesi) Hindistan ile anlaşma imzalayarak bölgeyi bu ülkeye vermişti. Cuhedri bu anlaşmanın halen ibraz edilmediğine dikkat çekiyor ve konuşmacılarımız İngiltere'nin bıraktığı "kirli mirasın" Filistin gibi İslam bölgelerinde olduğu gibi kanlı direniş mücadelelerinin de devreye girdiği uzun zamanlar bölge halklarını mağdur ettiğinin altını çiziyorlar.

Daha önce de Müslüman aşiretler ağır vergiler sebebiyle başkaldırmış-



tı. Keşmir'in Hindistan'a katılması üzerine Pakistan ve Hindistan arasında ilk Keşmir Savaşı çıkmış ve 27 Ekim 1947 günü Hindistan ordusu Cammu Keşmir bölgesini ele geçirmişti. Pakistan bu savaşta Keşmir'in ancak küçük bir kısmını ele geçirebilmiş, büyük kısım Hindistan'da kalmıştı. Pakistan'ın kuzeyinde bulunan Keşmir, bereketli topraklara sahip bir bölge. Bu sebeple Hindistan'ın vazgeçilmezleri arasında. Ayrıca Çin de Körfeze inen enerji hattını güvene almak ve bölgedeki nüfuzunu artırmak için Keşmir'de bir bölgeyi kontrolü altına almıştır. Şimdi ABD, Rusya, Çin, Pakistan ve Hindistan arasındaki nüfuz mücadelesinin ve yine bu ülkeler arasındaki dengelerin kurbanı olmuş durumda Keşmir.

Konuşmacıların Keşmir'de yaşanan katliam, insan hakları ihlallerine ilişkin verdikleri fotoğrafla gerçekten tüyler ürpertici. Toplu mezarların ortaya çıkmasıyla daha fazla anlaşılıyor ki, resmi rakamlara yansıyan insani kayıpların oranı gerçeğin çok küçük bir boyutunu yansıtıyor. Keşmirliilerin dünya medyasıyla iletişim kurması engellenirken yerel medya da dahil olmak üzere bölgeye girişler çok kısıtlı. Böyle olunca dünya Müslümanlarının Keşmir'e dair yaptıkları her türlü hatırlatıcı faaliyet büyük önem kazanmaktadır. Konuşmacılarımız bu tür faaliyetlerin artmasının kamuoyu baskısı oluşturabileceğini ve ancak o zaman Keşmir'in uluslararası gündeme gelebileceğini söylüyorlar.

Keşmir toplantımızın Keşmir'i gündemde tutmaya katkısının olmasını ümit ediyoruz ve araştırmacıların istifade edebileceği birçok bilgiyi taşıyan toplantı metnini Dünya Bülteni okurlarıyla paylaşıyoruz.

DÜBAM

İSLAM DÜNYASININ İKİNCİ FİLİSTİNİ: KEŞMİR

Aynur Erdoğan: Bugünkü konumuz “İslam Dünyasının ikinci Filistin’i: Keşmir”. İngilizlerin işgali ve sömürgeleştirmesinin ardından kaderi başka devletlere veya bir devlete bırakılan Müslüman bir bölge olması hasebiyle Keşmir ve Filistin’in durumları benzeşiyor. İngiltere’nin bölgeden çekilmesinin ardından Pakistan ve Hindistan arasında 1947’den beri büyük bir ihtilaf konusu Keşmir ve 27 Ekim bu vesileyle Kara Gün olarak anılıyor Keşmirli taraflardan. 27 Ekim’de Hindistan askerleri Birleşmiş Milletler kararlarına rağmen işgal başlatmışlardı. Keşmirli taraflara Pakistan ya da Hindistan arasında tercih hakkı vermiş olmasına rağmen bu karar, halen uygulanamadı. İşgale karşı direnen Keşmirli taraflar için sancılı yıllar da bu şekilde başlamış oldu. Yarım asrı geçen bu süre zarfında binlerce insan katledildi ve bir sürü insan hakkı ihlali yaşandı Keşmir’de. Bugün 27 Ekim Kara Gün anısına bir nebze de olsa katkıda bulunmak amacıyla üç değerli konuyla Keşmir’i konuşacağız. Konuklarımız TRT Arapça genel yayın yönetmeni Mahmut Osmanoğlu, Pakistanlı Doktor Nedim Cuhedri ve Elcezire Türk program direktörü Mustafa Özkaya.

Mahmut Bey İngiliz sömürge döneminin ve Hindistan bağımsızlık sürecinin bugünkü Keşmir’in şekillenmesindeki etkisi nedir, bize kısaca bahsedebilir misiniz?

Mahmut Osmanoğlu: Öncelikle teşekkür ediyoruz. Yani İslam Dünyası’nın en eski problemlerinden bir tanesi, kanayan yarası. Birleşmiş Milletler kararlarına rağmen hala çözülememiş bir sorun, bunu sıklıkla gündeme getirmek gerekiyor. Sizin ifade ettiğiniz gibi bir Keşmir Günü anılıyor, bu vesileyle Gazi Hüseyin Ahmed merhumu da burada hatırlamak, hatırlatmak istiyorum. Çünkü bu günün anılması fikrini ortaya atan kişiydi ve ortaya atıldıktan sonra bugüne kadar da Keşmir meselesi, 27 Ekim’de Keşmirli tarafların bulunduğu ortamda veya Keşmir meselesi ile ilgili ortamlarda gündeme getiriliyor ama Keşmir meselesinin aynen Filistin meselesi gibi sürekli gündemde tutulması gerekiyor. Çünkü biraz önce de ifade ettiğim gibi Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararına rağmen işgal gerçekleşti. Aynen Filistin’de olduğu gibi... Filistin Devleti tarafından son günlerde gündeme getirildi; işgale zaman olarak bir tavan getirilmesi fikri tartışılıyor



şu an. Yani bu işgal ne zaman bitecek? Sürekli işgal altında mı yaşayacak Filistin? Bunun gibi Keşmir'le ilgili de Birleşmiş Milletler'in kararları uygulanmıyor. Yani bir plebisit, halk oylaması yapılacaktır...

Erdoğan : Ne zaman alındı bu karar? Hindistan ve Pakistan'ın bağımsızlığı ve işgal sürecine dönecek olursak...

Osmanoğlu : 1948'de. Yani Birleşmiş Milletlerin 38 No'lu kararı 1948 yılında alınmış bir karar. Ama bunun temelinde şöyle bir sorun var, Hindistan'ın tarihine doğru, daha doğrusu İngilizce'de subcontinent, Urduca'da berre-i savir, bizim Türkçe'deki tabiriyle de alt kıta, Hint alt kıtası tarihine doğru, geriye doğru gittiğimizde İngilizlerin 18. yüzyılda başlayan maceralarının... 19. yüzyılda, yani 1857 zannediyorum bir sipahi isyanı var. Yani Müslümanlar ve Hindular birlikte İngiliz yönetimine karşı isyan ediyorlar. İsyân bastırıldıktan sonra İngilizlerin bölgedeki hakimiyetleri var, ondan önce de Müslümanların hakimiyetleri var. Yani uzun bir dönem, yani Gazneli Mahmut'tan başlayarak Müslümanların hakimiyetleri var, İngilizlerin hakimiyetleriyle birlikte Müslümanların her alanda, siyasi, ekonomik, sosyal alanda geriletilmeleri söz konusu ama neticede Birinci Dünya Savaşı sonrasında İngilizlerin bölgeden çekilmeleri, üzerinde güneş batmayan bir imparatorluk kurmuş olan İngilizlerin bölgeden çekilmeleri gündeme geliyor. Bu çekilmeyle ilgili olarak Müslümanların farklı tavırları var, Hinduların farklı tavırları var. Müslümanlar içerisinde bazıları Hindistan'dan ayrılmayı istemiyorlar ama bazıları da bizim kendi inancımızı, kendi hayatımızı kendi inancımıza göre düzenleyebileceğimiz bir toprak parçasında yaşamamız lazım diyerek ayrılığı dillendiriyorlar. Bunun önderliğini de o dönemde kurulmuş bulunan ve Muhammed Ali Cinnah'ın liderliğini yaptığı Müslümanlık veya Müslümanlar Birliği -halen bu parti var- hareketi yapıyor. Bu hareket zannediyorum 1938 seçimlerinde, Müslümanların çoğunlukta olduğu bölgelerde galip çıkmasıyla birlikte alt kıtanın İngilizler çekildikten sonraki haritası da bir şekilde belirlenmiş oluyor. Ama asıl bölünme 1947 yılında meydana geliyor. Bu bölünme aslında çok acılı bir bölünme, belki milyonlarca insanı etkileyen, milyonlarca insanın, yani iki taraftan da Müslümanlar tarafında da, Hindular tarafında da ölmesine neden olan bir bölünme. Bu bölünmede 4 statü var: Hint alt kıtası Pakistan ve Hindistan olarak ayrışırken, Müslümanların çoğunlukta olduğu bölgeler Pakistan'a verilecek, Hinduların çoğunlukta olduğu bölgeler Hindistan'a verilecek, iki ayrı statüden Müslümanların çoğunlukta olup yöneticileri gayrimüslim olan eyaletlerde plebisit, halk oylaması yapılacak, yine yönetimlerinin Müslüman olduğu ama halkı



gayrimüslim olan eyaletlerde de gene aynı şekilde plebisit yapılacak.

Erdoğan : *Bunun örneği var mı, Müslüman yöneticiler tarafından yönetilen bir bölgede gayrimüslimler için plebisit yapıldı mı mesela?*

Osmanoğlu : Yani iki yer var zannediyorum Cunagar ve Haydarabad De-ken. Osmanlı Devleti'yle bağlantısı olan bir yer... 500'den fazla prenslik olduğu söyleniyor bölünme esnasında. Ama Hindistan bir şekilde buraları ilhak ediyor kendisine. Tek sorunlu bölge gerçi Keşmir. Cunagar bölgesi de Pakistan'la sıkıntılı ama Keşmir'de bir emrivaki yapılarak Hindistan'a ilhak edilmesi söz konusu.

Erdoğan : *Plebisit kararı uygulanmadan?*

Osmanoğlu : Evet. Yani Müslümanlar çoğunlukta ama yöneticisi mihraceler. Mihraceler de Hindu.

Erdoğan : *Bu mihraceleri de İngilizler mi atamıştı?*

Osmanoğlu : Keşmir'in İngilizler tarafından halkıyla birlikte mihracelere satılması söz konusu. Bölünme gündeme geldiği zaman aynen Pakistan gibi, mihraceler de İngiliz yönetiminden ayrılmış oluyorlar ama Hindistan'a mı bağlanacak, Pakistan'a mı bağlanacak burada bir halk oylaması yapılması gerekiyor. Pakistan tarafından silahlı insanların sızıp burayı ele geçirdikleri bahanesiyle



Camu ve Keşmir'i Hindistan'a ilhak etmesiyle birlikte problem başlıyor. Yani 14 Ağustos'ta 1947 ayrıldığına göre Ağustos'un sonlarında bu problem başlamış olmalı.

Erdoğan : Mustafa Bey, bugünün Keşmir'i nasıl şekilleniyor, bölünme ve işgal sonrasında hangi güçler tarafından yönetiliyor Keşmir?

Aslında İngilizlere karşı da bir isyan hareketi. "Bizi Osmanlı'ya karşı savaşta kullanamazsınız tam tersine biz bu coğrafyada Osmanlı'ya bağlılık gösteren, Hilafete bağlılık gösteren bir topluluğuz, Müslüman bir topluluğu bu şekilde değerlendiremezsiniz" diyen bir başkaldırı hareketi.

Mustafa Özkaya : Aslında bir adım daha geri gitmek lazım. Pakistan'ın şekillenmesiyle direk bağlantılı bir soru bu. Pakistan'ın özellikle İngiliz sömürgesinde kaldığı 200 yıl boyunca, daha doğrusu Hint Yarımadası, Hint alt kıtası, Hindular, Müslümanlar ve diğer etnik ve diğer dini yapıların, alt yapıların bulunduğu o büyük coğrafya, İngilizler'in bölgeden çıkma kararı verdiği dönemde, aslında bir hareket de bunu tetikliyor, Müslümanların özellikle başlattığı. 1919'la 24 arasında, hilafet hareketi çok önemli bir hareket. Bu hareket aslında Osmanlı yıkılışıyla alakalı. Osmanlı'nın bugünlerde, 14 kasım 1914'te Cihad-ı Ekber ilanı ile, yani Birinci Dünya Savaşı'na katılımıyla Halife ünvanıyla Müslümanları cihada çağrısının aslında bir anlamda makes bulması o coğrafyada. Hilafetin yıkılışını gördükleri için İngilizlerin de bu işin içerisinde başı çektiğinin farkında olan Müslümanların, "hilafeti kurtaralım yoksa bizim zaten bir sömürge altında yaşıyoruz, en azından Müslüman olarak tutduğumuz bir coğrafya vardı, o coğrafya da çöktüğü zaman hiçbir güvencemiz kalmayacak" diyen Müslümanların bir hareket başlatmasıyla Pakistan fikri ortaya çıkıyor.

Erdoğan : Aynı zamanda İngiliz işgaline karşı da bir hareket?

Özkaya : Evet. Aslında İngilizlere karşı da bir isyan hareketi. "Bizi Osmanlı'ya karşı savaşta kullanamazsınız tam tersine biz bu coğrafyada Osmanlı'ya bağlılık gösteren, Hilafete bağlılık gösteren bir topluluğuz, Müslüman bir topluluğu bu şekilde değerlendiremezsiniz" diyen bir başkaldırı hareketi. Bu hareket de aslında çok büyük hareketlere de neden oluyor. Afganistan'a da göçler oluyor o dönemde. Yani milyona yakın insan Afganistan'a göçüyor ki, o İngilizlerin sömürgesinden, köle düzeninden kurtulma çabası olarak da okunabilir bu. O hilafet hareketi 1924'deki Türkiye'de, özellikle Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra

hilafetin ilgasıyla ilgili süreç başlatıldığı anda aslında bitmiş oluyor. Yani bir anlamda Pakistan fikrini doğurmakla başarılı bir harekete dönüşüyor ama hilafeti kurtarma konusunda o büyük konjonktürü engelleyebilecek bir hareket olarak ortaya çıkmıyor ama bu Pakistan fikrinin ilk nüvesi. Ardından iki millet teorisi ortaya atılıyor, two nations theory, belki hilafet hareketinin öncesinde de başlayan bir düşünceydi. Pakistan’da bulundum 6 yıl. Pakistan’da bütün ders kitaplarında, Pakistan Studies’de öğretilen bir dönemdir, Pakistan oluşum fikri aslında bunun üzerine dayanıyor. 1940’lara gelindiğinde artık biz iki ayrı milletiz, her ne kadar aynı ırktan gelsek de Hindularla birbirimizle evlenmiyoruz, kızlarımızı vermiyoruz, almıyoruz ve pişirdiklerimizi yemiyoruz, farklı bir yaşam tarzına sahibiz, onun için ayrı bir devlet olmamız gerekir fikri hilafet hareketinin aslında bir teoriye dönüşmesidir. Teorinin mimarı Muhammed İkbâl. Yani farklı görüşleri olmakla birlikte Muhammed İkbâl bunu teori olarak ortaya atıyor, ardından Muhammed Ali Cinnah da bunu siyasi olarak örgütlüyor. Müslümlük Partisi’nin aslında oluşumu veyahut da o oluşumun zihinsel altyapısını oluşturan fikir de bu fikir oluyor. Pakistan kelimesinin kendi içerisinde bile, aslında bunun kodları da var, bildiğim kadarıyla Pakistan kelimesindeki P Pencab’ı, A Afganı, K Keşmir’i, S Sind’i, TAN kelimesi de Belücistan’ı ifade ediyor. Aslında Keşmir Pakistan’ın içerisinde, o oluşumun içerisinde var. Bende bir harita var, 1909 yılında Oxford Üniversitesi’nden. İngilizler durumun farkında 1909 yılı ki muhtemelen 1800’lerin ortasından itibaren bunu çizdiler, Müslümanları gösteriyor. Buradaki yeşil alan Müslümanlar. Bir de Bangladeş var malum bu bölgede, Hindistan’ın orta bölgelerinde ama coğrafi olarak aslında Keşmir ve Pakistan bitişik gözüküyor. İngilizler bunun farkında, 1846 yılında zannedersen mihraceye veriyorlar Keşmir’i. Yani biraz daha komplocu bir okuma yapabiliriz,

Erdoğan : *Tam ayrılıktan önce.*

Özkaya : Öncesinde bunu fark etmiş olduklarını düşünürsek belki bu planın da bir parçası. Ben bunu İngiltere’nin aslında sömürge kültürünün önemli, zeki bir parçası olduğunu düşünüyorum. Yani Keşmir, Kıbrıs ve Filistin İngilizlerin bıraktığı problemler. Çok uyanıkça geriye dönme imkanı da veren, diğer taraftan etnik ve dini çatışmanın da aslında konsantre mekanları olarak karşımıza çıkıyor. Yani o Keşmir’in problemi çok rahat çözülebilirdi, aynı şekilde Kıbrıs’ın da problemi çözülebilirdi, hatta Filistin’in de...

Osmanoğlu : Hatta Myanmar’ı da eklemek lazım.

Özkaya : Aslında bir çok örnek var. İngilizlerin çıktığı bütün coğrafyalarda



o adadan bakmanın getirmiş olduğu, kendini uzaklaştıran ve sorunu başkasının kucağına atan İngiliz yaklaşımı burada da devreye giriyor. Keşmir'in oluşumu aslında bir anlamda Hindistan'ın ve Pakistan'ın belini büken bir noktada duruyor. Sadece Pakistan için değil aslında Hindistan için de problem Keşmir. Çünkü Keşmir sorunu sürekli, kendisinin kalkınmasını, ekonomisini ayağa kaldırmasının önündeki bir engel haline gelmiş. Pakistan için de aynı şey söz konusu. Keşmir sorunu, Pakistan'ın müdahaleci yaklaşımı, tırnak içinde radikal hareketlerin o bölgede estirdiği şiddet gibi bir bağlamda uluslararası medyanın gündemine geliyor. Halbuki Keşmir sorunu İngilizlerin bıraktığı bir miras. İngilizlerin problemi problem haline getirmesi, yaratması sorunu, ikincisi de Hindistan'ın at

Halbuki Keşmir sorunu İngilizlerin bıraktığı bir miras. İngilizlerin problemi problem haline getirmesi, yaratması sorunu, ikincisi de Hindistan'ın at gözlüğüyle bakması.

gözlüğüyle bakması. Aslında Hindistan'ın bölgede Keşmir'e vermesi gereken hakkı, sırf kendi coğrafyasında yaşayacak olduğu zincirleme etkiden korktuğu için Keşmir'i aslında bir sorun olarak tuttu. Bu oluşum aslında başlı başına Keşmir'in baştan çözümü belligen çözümsüz hale getirilerek Pakistan'ın da kendi içerisindeki etnik yapısını tetikleyecek bir tehdit olarak da tutuldu. Şimdi Pakistan dediğimiz coğrafyada benim bildiğim kadarıyla onlarca dil var. Yani Urduca denilen dil bile sonradan üretilmiş bir dil. Yani Sanskritçe kurallardan o bölgedeki Türk nüfuzunun etkisiyle de orduca kelimesi aslında, Urduca demek orducadan geliyor. Yani ordunun ürettiği bir dil ki birleşik bir dil, birleştiren İslam. Hindularla beraber yaşayamayacağına karar verdikten sonra Hint Müslümanları, İslam'ın birleştirici mayası altında bir devlet kurup burada bütün Müslümanları kuşatma iddiasıyla ortaya çıktılar. Bu çaba, Bangladeş'te Hindistan'ın da çok büyük gayretleriyle fiyaskoya uğradı, şimdi Keşmir'de de benzer bir fiyasko yaşanırsa aslında Pakistan'ın kendi içerisindeki tutarlılığı kaybolur. Belüciistan Bölgesi var, yukarıda Serhat bölgesi var, İsmi değişti mi?

Osmanoğlu : Hayber Paktun Huvah. Yani Peştunistan bizdeki Kürdistan meselesi gibi. Peştunistan, yani Peştu'yu hatırlatan bir şey olmaması için uzun dönem kuzey-batı sınır eyaleti diye zikredildi ama son dönemde bir kanun değişikliğiyle Hayber Paktun Huvah adıyla eyaletin ismi değişti. Peştunlar yaşıyor orada.

Özkaya : Evet. Yani ben son bir cümle söyleyeyim bununla alakalı, Pakistan'da bulunduğum süre zarfında bir çok yerde asılan afişlerde slogan olarak gördüğüm

bir cümle vardı; “Keşmir’siz Pakistan eksiktir.” Yani Keşmir’in Pakistan’ın bir parçası olduğu fikri aslında 1800’lerin ortasından itibaren konuşulan bir harekete dönüştürülen, teorisi ortaya konulan ve bütün Müslümanları bir araya getiren bir çatı yapıldıktan sonra bunun İngilizler tarafından sabote edilmesi ve Hindistan tarafından da mevzunun bir çıkmaza sokulması olarak okunabilir.

Erdoğan : *Nedim Bey Keşmir halkı ne istiyor? Özerklik mi istiyorlar, Pakistan’a bağlılık mı istiyor? Ve ayrıca Pakistan’ın Keşmir üzerindeki iddiası nedir?*

Nedim Cuhedri : Aslında bunu da tarihten bakmamız gerekir. O yörede İslam, Keşmir bölgesinde sufi hareketlerle çok daha erken çağlarda başlamış ama bir devlet mekanizması olarak Abbasi halifeler, Mansur zamanında fethedildi. O zaman Hindistan’daki Sind eyalet bölgesine kadar yayılmış olan Muhammed el Kasım’dan sonra bir Sind valisi vasıtasıyla Keşmir alındı ve Keşmir bir İslam Devleti olmuş oldu. O zamandan başlayarak o yöre de genelde hep Müslümanların elinde kaldı. Ondan sonra ister Gazneli Mahmud’un iki kere gitmesi, Ahmed Şah Abdali’nin girip de Afganistan’a bağlamış olması ama hep Müslümanların elinde kaldı. Yöre nüfus olarak yoğunlukta Müslüman. Pakistan o zaman Hindistan’ın parçasıydı ama Hindistan çok büyük bir memleket, o yüzden alt kıtası deniliyor, o zamanlarda 560 tane eyalet halindeydi ve onlardan birisi Keşmir’di. Keşmir’in coğrafik olarak bağlantısı 1100 kusun kilometre Pakistan’a sınıır, Hindistan’a da 500 kusun kilometre civarında bir sınıır var ama onun çok küçük bir parçası normal, geri kalan hep dağlık bölgesi, yani geçişi olmayan dağlık bölgesi. O yüzden çok az bir geçiş var. İster istemez Keşmirli Müslümanlar, Müslüman olması, Hindistan’ın üst tarafı, yani bugünkü Pakistan’ın yoğunlukla Müslüman olması, hep kültürel bağlantılar da Pakistan bölgesiyle olmuştur. Keşmir’den akan sular, dağlardan inen sular % 80- 90 hep Pakistan tarafına akıyor. Gelen yollar buradan geçiyor, o yüzden alış-veriş, ticaret şusu busu Hindistan’a doğru olan ticaret hep Pakistan vasıtasıyla Keşmir’den olmuştur. İster istemez kültürel yakınlığı da Pakistan halkıyla daha çok idi. Keşmir ve üst taraftaki Pakistan bölgesi birbirine çok yakın, iç içe olan bir bölge. Sonra Keşmir, Hindistan’la Pakistan ayrıldığı zaman 1947’de, nüfus oranı olarak % 77 Müslüman idi. Mahmut Bey’in az önce söylediği prensiplerden birincisi Müslüman ağırlıkta olan nüfusu Pakistan, Hindu ağırlıklı olan bölgesi Hindistan olacak. Onun için ister istemez bu Pakistan’ın bir parçası. Coğrafi olarak birleşik, her taraftan Pakistan’a ait olan bir bölge olarak görünüyor ve nüfusu da %77 Müslüman. Onun için oranın halkına sorulmasına



bile gerek yok, yani nereye bağlanmak ister, otomatik olarak bekleniyordu ki bu Pakistan'la bağlantılı olacak ama yönetim Hinduların elinde olduğu için plebisit istendi. Ki Hindu nüfusu % 19-20 civarındaydı, geri kalan bir %3-5 ise Budist vesaire şeyler.

Erdoğan : Plebisiti de o yüzden mi yaptırmadılar, sonucu belli olduğu için...

Cuhedri : Plebisitle ilgili, bunun örneği Cunagar'da yapıldı, yapılmadı değil. Cunagar Sind eyaletinin hemen alt tarafına geliyor, yani Pakistan'a bağlamanın bir takım zorlukları vardı ama çok da değildi. Bangladeş 1000 kilometre uzaktayken eğer bağlantı olabiliyorsa Cunagar da bağlanabilir.

Osmanoğlu : Ha burada şunu da ifade edelim, gündeme getirmişken, Pakistan derken, o ilk ayrışmada bugünkü Pakistan'ı kastetmiyoruz. O haritada gözükmüyor aslında o yeşil bölgeler, size göre sol taraftaki...

Cuhedri : Yani şu an Bangladeş denilen yer.

Osmanoğlu : Orası ve diğer yukarıdaki yeşillik birlikte Pakistandı. Biri Doğu Pakistan, Bangladeş bugünkü, diğeri Batı Pakistandı, daha sonra savaşta Bangladeş ayrıldı.

Cuhedri : Cunagar da hemen şu bölgede. Cunagar'ın yönetimi Müslüman ama halkı, merkezde Müslüman çoğunlukta fakat bütün eyalet olarak bakıldığı zaman Hindu ağırlıkta idi. Cunagar'daki mihraceye müracaat etti, Pakistanlılar bir olmak için. Yani resmi olarak başvuru da yaptı fakat Hindistan buna itiraz etti ve o itiraz üzerine bir sene sonra plebisit yapıldı. Yaklaşık 8-10 ay, 1 sene sonra. 47'deki bu ayrışım, plebisit 48'de oldu. İtiraz neydi, Cunagar'ın halkına sormadan sadece bir yöneticinin kararıyla bu olacak bir iş değildir dedi Hindistan. Halka sorulması şart diye sundu ve o şart üzerine de tabi ki yapıldı ama aynı olay Keşmir'e gelince, Keşmir'in yönetimi Hindu, ama %77 Müslüman olan halka sormaya gelince sorulmadı.

Osmanoğlu : Yani Mihrace Hindistan'dan ilhak istedi ve ilhak edildi.

Cuhedri : Ayın 26'sında Hindistan'a varıp orada ilhak istediği zaman güya o zaman Cevahirlal Nehru ile beraber bir anlaşma yapılmış. Bu anlaşmaya göre mihrace Hindistan'a bağlanmak istemiş ama Keşmir'in Müslüman nüfusuna sorulmuyor bu sefer. Onun üzerine 26 Ekim'de bu olay oluyor ve sizin söylediğiniz gibi 27'sinde Hindistan oraya askerini indiriyor. Yani "Kara Gün" o yüzden. Oraya hemen Hindistan askeri indiriyor ve deniliyor ki mihrace bir anlaşma yaptı ama son yazışmalara kadar gördüğüm kadarıyla hala o yazışma ne Birleşmiş

Milletler'e verilmiş ne başka bir yerde basına gösterilmiş. O anlaşma, imzalanmış evrak henüz gün ışığına çıkmış değil.

Erdoğan : O anlaşma da şüpheli?

Cuhedri : Yani sadece Hindistan olduğunu söylüyor. Ama bir yerde göstermesi lazım. Hala gösterilmiş değil. Diyelim ki anlaşma yaptı mihrace gitti, müracaat etti böyle bir anlaşma yaptı ama aynı anlaşma Cunagar'da da yapıyor, o Pakistan'a ilhak için yapıyor, orada plebisit yapılıyor. Burada da plebisit yapılması lazım. Keşmir halkı, tabi ki ayaklanıyor. Bugünkü Pakistan olan bölgedeki, Veziristan bölgesinden, üst Pencab bölgesindeki halk, askeri olarak değil, kendi imkanlarıyla almaya kalkıyor, biz vermeyiz Hindistan'a, bunu kabul etmeyiz diye, Keşmir'in içindeki halk ve Pakistan'daki halk bir araya gelip bu sefer silahlı bir çatışma yaşıyor ve 3'te 1'i kadar almış oluyorlar.

Erdoğan : Pakistan almış oluyor?

Cuhedri : Pakistan değil, çünkü Pakistan asker sokarak almıyor. Halk alıyor. Önemli olan nokta bu. Bu Pakistan'ın askeriyesi gidip de almış değil. Keşmir halkı, Pakistan halkıyla beraber 3'te 1'ini kurtarıyor. O yüzden Azad Keşmir deniyor oralara ama orada yine Cevahirlal Nehru bunu Delhi'deki radyodan anons yapıyor, diyor ki bu Keşmir'in şu andaki Hindistan'la olan ilhakı geçici bir ilhaktır, asli değildir, bu sonra plebisitle kararlaştırılacaktır. Ama o andaki kargaşalığı ortadan kaldırmak için bu anons yapılmıştır. Ondan sonra da müracaat ediyor, bilhassa kendisi gidip Birleşmiş Milletler'e müracaat ediyor, bu savaşı durdurun. Savaş durduruluyor ama o gün bugün o plebisit yapılmış değildir.

Erdoğan : Ve mücadele devam ediyor?

Cuhedri : Mücadele edenler de terörist ilan ediliyor, bu sefer bunlar silahlı mücadele olduğu için.

Erdoğan : Mahmut Bey bize oradaki direniş güçleri hakkında biraz bilgi verebilir misiniz, ne tür siyasi akımlar var, iddiaları nedir?

Osmanoğlu : Evet, süreci yine kısaca hatırlayacak olursak, Birleşmiş

Oraya hemen Hindistan askeri indiriyor ve deniliyor ki mihrace bir anlaşma yaptı ama son yazışmalara kadar gördüğüm kadarıyla hala o yazışma ne Birleşmiş Milletler'e verilmiş ne başka bir yerde basına gösterilmiş. O anlaşma, imzalanmış evrak henüz gün ışığına çıkmış değil.



Milletler'e Hindistan müracaat ettikten sonra Birleşmiş Milletler 38 No'lu kararla Keşmir bölgesinde bir halk oylaması yapılmasını istiyor ve tarafların askerlerini çekmesini istiyor. Tabii burada Hindistan tarafı Keşmir'de, Keşmir'e silahlı müdahalede bulunanların aslında Pakistan askeri olduğunu ama oradaki kabile kıyafetleriyle hareket ettiklerini falan söylüyor. Savaşçılar aslında Sinegar, yani bugün Keşmir'in başkenti Sinegar önlerine kadar geliyorlar. O durumda Birleşmiş Milletler müdahale ediyor Hindistan ve karar yayınlanıyor, plebisit yapılması gerekiyor deniyor. Ama bu plebisit bugüne kadar yapılmadı. İkili bir durum ortaya çıkıyor. Azad Keşmir'in ne zaman devletleştirildiği ben hatırlamıyorum ama Azad Keşmir yani Özgür Keşmir adı altında bir devlet ilan ediliyor. Bunu Pakistan tanıyor.

Erdoğan : Hindistan tarafına da Camu Keşmir mi diyoruz?

Osmanoğlu : Keşmir derken aslında 4-5 tane bölüm var. Bir Keşmir var, Müslümanlar yoğunlukta, Camu da Hinduların yoğunlukta olduğu bir bölge. Ayrıca bugün Azad Keşmir olarak ifade edilen bölge var, bir de kuzey bölgeleri denilen ama nüfusun daha az yoğun olduğu ve şu an Pakistan kontrolünde tekrar ve aynı şekilde Ladakh denilen bir bölge var. Orası da yine Hindistan'ın kontrolünde. Toplam olarak 222.000 km²'lik bir alan. Bu bölünmeden sonra, tabii daha sonra Çin de işin içine girecek, şu an itibarıyla 101 km²'si, Ladakh, Camu ve Keşmir Hindistan kontrolünde. 12 milyon civarında bir nüfus var. Diğer tarafta kuzey bölgeleri ve Azad Keşmir, yaklaşık 5-6 milyonluk bir nüfus var orada yine daha sonra Hindistan-Çin savaşı sonrasında Aksai-Çin olarak bölünen bir de ayrıca Pakistan'ın Keşmir meselesinin çözümüne bağlı olarak Çin'e ilhak etmiş olduğu bir vadi var. Orada da yaklaşık olarak 45.000 km² Çin'in denetiminde, şu an üçe bölünmüş durumda. Ama Birleşmiş Milletler kararı verildikten sonra Hindistan bir oylama taktiğine gidiyor ve orada bir parlamento oluşturuyor. Bu parlamento daha sonra Keşmir'i Hindistan'a ilhak ediyor ve daha sonraki dönemde Hindistan Keşmir'i anayasal bir mesele yapıyor ve anayasasına koyduğu bir madde ile Keşmir'i Hindistan'ın ayrılmaz bir parçası yapıyor.

Erdoğan : Birleşmiş Milletler'in tepkisi ne buna?

Osmanoğlu : Birleşmiş milletler gözlemci gönderiyor ve plebisit yapılmasını istiyor ama bir şey olmuyor. Çünkü burada o dönem, yani 2.Dünya Savaşı'ndan sonraki soğuk savaş durumlarını da gündeme getirmek gerekiyor. Bir tarafta Amerika'nın destek verdiği Amerika'ya yakın Pakistan, diğer tarafta Sovyetler Birliği ve ona yakın Hindistan... Birleşmiş Milletler'de Hindistan aleyhine

gündeme getirilen karar tasarıları bir şekilde engelleniyor. Dolayısıyla bu süreç içerisinde Keşmir, daha doğrusu Hindistan işgali veya kontrolü altındaki bölge anayasal olarak Hindistan'ın ayrılmaz bir parçası yapılıyor. Ama diğer tepkileri de önlemek amacıyla bugünlerde yine tekrar gündeme geldi. 370. Madde ile Hindistan Keşmir'e özel bir statü tanıyor: otonomi statüsü. Hindistan'ın diğer bölgelerindeki kanunlar Keşmir'de geçerli olmayacak, kendisine ait bayrağı olacak, yani dış işleri ve diğer bazı noktalar var onlar dışında bağımsız, otonom bir bölge olacak ve ayrıca önemli noktalardan bir tanesi de Hindistan'ın diğer bölgelerindeki Hindistan vatandaşları Keşmir'de mülkiyet ve vatandaşlık edinemeyecekler. Yani bu son dönemde iktidara gelen parti, Bharatiya Janata Partisi'nin seçim manifestosunda, seçim beyanında bu maddeyi kaldırma durumu da var, bu madde kaldırılırsa Keşmir'in özel statüsü de tamamen sona erecek ve belki demografik bozulmayı da bu gündeme getirecek ve Keşmir tamamen Hindistan'a ilhak edilmiş olacak. Şimdi 3 tane süreç var bu 3 süreci günümüze kadar taşıyacak olursak, birincisi Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından plebisit kararının verildiği süreç. 1987 seçimlerine kadar bölgede silahlı bir mücadele söz konusu değil yanlış hatırlamıyorsam. İnsanlar daha sonraki dönemlerde partiler kuruyorlar, seçimlere giriyorlar ama seçimlerde hep Hindistan'ın tarafında olan partiler seçimleri kazanıyorlar, böyle bir süreç var. Ama 1987'den sonra özellikle İran'daki İslam Devrimi, Filistin'deki intifadalar ve daha da önemlisi Keşmir'in hemen yanı başında Afganların Sovyetler Birliği'ne karşı vermiş olduğu mücadele ve burada Pakistan İstihbaratını da gündeme getirmek gerekiyor. Pakistan İstihbaratının da çabalarıyla birlikte silahlı gruplar ortaya çıkıyorlar. 1987 seçimleri özellikle önemli. Keşmir halkının artık siyasetle bir yere gidilemeyeceğini anladıkları bir dönem. Ve orada silahlı mücadele başlıyor, 11 Eylül 2001 eylemine kadar sürebilecek bir süreç. yaklaşık 40-50 bin kişinin öldüğü bir süreç, kanlı bir süreç.

Erdoğan : *Keşmir içinde, Hindistan askeriyle çatışma şeklinde?*

Osmanoğlu : Tabii. Pakistan'dan sızdığı söyleniyor ama kendisi de böyle bir

Bharatiya Janata Partisi'nin seçim manifestosunda, seçim beyanında bu maddeyi kaldırma durumu da var, bu madde kaldırılırsa Keşmir'in özel statüsü de tamamen sona erecek ve belki demografik bozulmayı da bu gündeme getirecek ve Keşmir tamamen Hindistan'a ilhak edilmiş olacak.



tabi potansiyeli barındırıyor. Pakistan'dan giden militanlar da var burada, Hizbul Mücahidin gibi çeşitli gruplar... O dönemde, daha 11 Eylül travması henüz söz konusu değil ve terör örgütü yaftalaması söz konusu değil. Afganistan'daki mücahidlerin Amerika tarafından, İngiltere tarafından, Batı tarafından desteklendiği bir ortam var. Bu gruplar faaliyetlere başlıyorlar ve yaklaşık 2001 yılına kadar süren bir süreç var. Bu süreç içerisinde 2-3 grup olarak nitelendirmek lazım, bunlardan bir tanesi Keşmir'in Pakistan'a ilhakını isteyen silahlı gruplar. Tabi içeride sivil ve siyasi gruplar da söz konusu. Diğer taraftan Keşmir'in bağımsızlığını savunan gruplar var. Cammu Keşmir Liberation Organization diye bir grup var. Yani Cammu Keşmir Kurtuluş Örgütü. Onlar Keşmir'in bağımsızlığını yani ne Hindistan, ne Pakistan, bağımsız bir Keşmir olsun fikrini destekliyorlar ama 2001 yılından sonra biraz önce ifade ettiğim gibi özellikle Amerika'nın orada silahlı faaliyet yürüten örgütleri terörist örgütler olarak nitelemesinden sonra işler tersine dönüyor ve Pakistan üzerinde büyük baskılar oluşuyor. Hatta şu an ismini hatırlamıyorum ama Amerika Dışişleri Bakan Yardımcılarından bir tanesi Pervez Müşerref'i tehdit ediyor ve eğer bizimle işbirliği yapmazsanız Pakistan'ı taş devrine döndürecek bir bombalamaya hazır olun şeklinde tehdit ediyor. Bunun Keşmir'e büyük zararı söz konusu oluyor ve silahlı faaliyetlerin azaldığını görüyoruz. Ama bugüne kadar az da olsa devam ediyor yalnız en büyük şu an sıkıntı, bu örgütlerle ilgili olarak, Amerika Birleşik Devletleri ve müttefiklerinin bunlara terörist örgüt yaftasını yapıştırması söz konusu. Dolayısıyla bu silahlı süreç yani neredeyse bitmiş gibi bir durum arz ediyor ama bunun yanında içerideki sivil direnişin arttığını görüyoruz ve orada çeşitli siyasi partiler var, çeşitli sivil toplum kuruluşları var, bu kuruluşlar vasıtasıyla Keşmir'deki direniş devam ediyor. Yani silahlı kısmı çok büyük oranda azalmış durumda.

Erdoğan : Mustafa Bey sizce Afganistan savaşının nasıl bir etkisi oldu Keşmir mücadelesine?

Özkaya : Evet, önemli bir konu. Afganistan aslında dengeleri büyük ölçüde etkiledi bölgede. Pakistan lehine etkiledi ilk dönemde ama daha sonradan Pakistan aleyhine durumlar da gelişmeye başladı. Genel bir fotoğrafı çizmek için aslında Keşmir sorununu Afganistan bağlamında konuşmak, bir anlamda çift kutuplu dünyadan Amerikan hegemonyasındaki dünyaya geçiş süreci, özellikle 11 Eylül kırılması çok belirleyici bir kırılma, İslam ülkeleri için. İslam coğrafyasındaki sıcak bölgeler için 11 Eylül aslında çok olumsuz sonuçlar doğurdu, hala o sonuçların devamını yaşıyoruz. Yani aktörler üretildi, o aktörlerin ikinci versiyonları,

üçüncü versiyonları üretilerek aslında haklı olduğu konularda haksız noktaya taşındığını görüyoruz. Çin de aslında müdahil Keşmir'e. 1962'de Aksai-Çin'i işgal ediyor, aslında bizzatı bilfiil savaş var. Çin'le Hindistan arasında. Çin çok hızlı bir şekilde adım atarak bölgedeki en stratejik noktayı ele geçirerek kendisine bir alan açıyor. Biraz böyle bölgenin merkezi gibi düşünün orayı veya Filistin sorununda İsrail'in Golan Tepeleri'ni işgal etmesi gibi düşünün. İşgal etti ama Suriye'nin topraklarının üçte ikisini terk edip Golan Tepeleri'nden ayrılmadı. Çünkü hem orası izleme gözleme açısından önemli bir yer, hem de su kaynakları açısından önemli bir yer. Pencap dediğimiz kelime penc-ap yani 5 su demek. O kaynakların çoğu oradan geliyor, dolayısıyla Keşmir'de şu anda en fazla yapılan tartışmalardan bir tanesi Hindistan'ın o bölgelere barajlar kurması ve bu Pakistan'ın bütün tarım alanını etkileyecek tehditler içeriyor. Yani Keşmir sorunu aslında Pakistan'ın kendi iç sorunu olarak da konuşulması gereken bir sorun. 10 dilimlik bir yer olduğunu düşünün Keşmir'i, 6'sı şu an Hint işgalinde, 3'ü Pakistan kontrolünde, 1'i de Çin tarafında. Olması gereken ne? Çin meselesine çok vakıf değilim ama Çin o bölgede Budistler var diyerek, ki öyle, kendisinin Tibet'le bağlantısından dolayı, Pakistan'ın da çok rahatsız olmadığı bir şekilde... Aslında bu, bizim vizyonumuz açısından bir darlık var, o coğrafya bizim coğrafyamız. Ben Gilgit'ten Çin'e geçtim o bölgeyi gördüm. Gilgit, Türkçe'deki "gel-git" kelimesi. Pakistan içerisindeki bir şehir ama Türklerin çok gelip gittiği bir şehir olduğu için adı gilgit olarak isimlenmiş, Gilgit'in altında İslamabad var, İslamabad'ın yanında Muzafferabad var, yukarıda Srinigar var, en yukarıda Hotan var ve Hotan da biliyorsunuz Kaşgar-Urumçi hattının, Doğu Türkistan hattının en önemli parçası. Şu anda en fazla direnen, Çin'e karşı direnen Urumçi %80'e yakın Çin şehri oldu. Kaşgar %50 ama Hotan hala %80 direniyor. O bölgede Çin'in hemen Hotan'ın alt bölgesinde Tibet ve Aksai-Çin'i işgal etmesi, kendi coğrafyasına aslında kırmızı çizgi çizmesi anlamına geliyor. 1964'de bunu yapıyor ve dünyanın 5. Nükleer gücü oluyor. İlan ediyor. Bu Hindistan'ı çok panikleten bir durum. Sadece Pakistan'ın Keşmir'le ilgili niyetleri değil, aslında Çin'in yukarıdan büyük bir nüfuzla sirayet etmesinden endişe ettiği için ve Keşmir'de bulunması gerektiğini düşündüğü için iğreti ve tutarsız bir şekilde orada bulunuyor. Halbuki sorun çok basit, çözümü de çok basit. Bir plebisit yapılacak, halk ne derse o yapılacak. Zaten İngilizler bırakırken öyle bırakmış, Nehru'nun açıklaması var, plebisit yapacağız demiş ama bugüne kadar yapılmamasının arkasında açıklanmayan bir sebep olması lazım. Bence açıklanmayan sebep de Hindistan'ın o zincirleme etkiden korktuğu ve Çin nüfuzu ve Pakistan'ın kendi içerisindeki



Müslümanlara hitap edecek dil kullanmasından endişe ettiği için. Ben Pakistan için Keşmir sorununu Türkiye'nin Kıbrıs sorununa benzetiyorum. Hindistan için Keşmir sorununu, Rusya'nın Çeçenistan sorununa benzetiyorum. Keşmir'in kendi içerisinde baktığımızda, tartışılır bir konu ama Kürt sorununa benziyor, Keşmirliiler açısından. Çünkü bir çok coğrafyaya dağılmış ve milliyetçilik akımının da aslında son dönemde, özellikle Pakistan'da ekonomik ve sosyal istikrarsızlık, çalkantılar döneminde Keşmirliilerde de moral bozuk. Artık ne olacaksa olsun bağımsız bir devlet olalım fikri biraz daha uluslar arası kamuoyunda daha da zikredilebilen, rahat bir söyleme dönüştüğü için, bir o travmanın sonucunda var. Ben bu ulus devlet gömleğinin, İslam ülkelerinde Müslümanlara dar gelmesinden kaynaklandığını düşünüyorum. Yani Pakistan aslında bu gömleği giymemiş ama zorla o gömleği giydiriliyor. Keşmir sorunu bu taraftan baktığımızda aslında Çin'in yukarıdan müdahil olduğu, ha bir taraftan da şunu da görmek lazım, Keşmir sorununun Pakistan'a bir katkısı oldu, olumsuz bir çok katkısı var ama Keşmir sorunu Pakistan'ın nükleer güç olmasını sağladı. Bu çok önemli bir konu, altını çizmek gerekiyor. Çünkü Hindistan, Çin nükleer güç oldu, bölgede güç dengesi açısından benim de nükleer güç olmam gerekiyor dendiğinde uluslararası kamuoyunun biraz kulak ardı ettiği, sessiz sedasız bir nükleer güce dönüşmesini Keşmir sorunu tetikledi. Diğer taraftan Keşmir sorunu hem Pakistan'ın hem de Hindistan'ın uluslararası ilişkilerini, uluslar arası paktlarını belirliyor. O kadar önemli bir sorun ki, konsantre bir kavga alanı, yani iki tane şeyin, çubuğun kestiği tam bir nokta, Çeçenistan gibi, Filistin gibi, Kıbrıs gibi, Keşmir de aslında Hindistan'ın ve Pakistan'ın ilişkilerini etkiledi.

Erdoğan : Hangi paktlara yerleşiyor sizce, mesela Hindistan, Afganistan Savaşı sürecinde Rusya tarafından biraz arkalanıyordu, şimdiki süreçte bu ek-sen nasıl oluyor?

Özkaya : Aslında Afganistan'a gelmek lazım doğru söylüyorsunuz. Çift kutuplu dünyada Pakistan ister istemez kendisini Çin'e ve Amerika'ya yakın hissetti, tuttuğu pakt o paktı ve o paktın getirdiği Afganistan angajmanı da bir yerden onu bağladı. Çin ise bu durumda Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ile ilişki kurmuş oldu ama Afganistan Savaşı'nın sonuna doğru enteresan bir şekilde Pakistan İstihbaratının da özellikle Güney Afganistan'da, orta Afganistan'da Peştun'a yönelik bir etkisi oldu., Bugün herkes konuşuyor, Pakistan İstihbaratının Taliban'ın yapılanmasında, onların örgütlenmesi ve yönetimi devralmalarında çok önemli payı olduğunu. Bu süreçte Afganistan savaşının sonuna doğru

Hindistan kuzeydeki Afganlılarla irtibata geçti. Aslında Afganistan içerisinde, proxy war dediğimiz, yani vekalet savaşını hem Keşmir’de, hem Afganistan’da Pakistan ve Hindistan yürütmeye başladılar. Afganistan denklemine aslında Pakistan çok iyi bir noktadaydı. Biraz da kendi militanlarını, kendi hedef kitle-sini, o bölgede Keşmir’de, Camu Keşmir’de ve Azad Keşmir’de savaşçı kişileri gayriresmi milisler olarak yetiştirme fırsatı da buldu ama 11 Eylül olayları aslında bütün bu planları bozdu. Ondan sonra uluslararası güçler Keşmir’e zaten biganeydi ama tümüyle hasıraltı etmeye başladılar ve meseleyi iki ülkenin sorununa indirgediler. Zaman zaman Keşmir sorununun depreşmesinin, uluslararası medyaya yansımalarının bence tek nedeni, Pakistan Hindistan arasında artan gerilimin nükleer bir savaşa neden olma tehdidinden kaynaklanıyor. Yoksa Keşmir sorunu hiçbir şekilde uluslararası gündeme getirilmeyen bir sorun. O bölgede Pakistan ve Hindistan avam tabirle birbirlerini yesinler diye bakılıyor çünkü güç kaybı her halükarda uluslararası küresel sistemin işine yarıyor. Bu noktada en sağlam noktada Çin’in olduğunu düşünüyorum. Aslında Afganistan 11 Eylül sonrasında küresel terörle mücadele söylemi bir rüzgar olarak esti, bir çok kişiyi de aslında devreden çıkardı. Benazir Butto bir sukasta kurban gitti, Nevaz Şerif hükümeti devrildi, alaşağı edildi. Ben bu Nevaz Şerif’in, hatta Pervez Müşerref’in de Amerika’ya yakın söylemler söylemeye başladığında, Benazir Butto, ben Pakistan içerisindeki bir derin gücün Keşmir konusunda herhangi bir taviz vermemekten yana olduğu için içerideki karışıklıkları da, darbeleri de hazırladığını düşünüyorum. Keşmir’i konuşmak aslında biraz da Pakistan’ı ve Hindistan’ı ve bölgedeki denklemi konuşmak anlamına geliyor. Keşmir sorunu doğrudan Pakistan ve Hindistan’ı ilgilendiriyor ama ikinci düzeyde İran’ı, Rusya’yı ve Çin’i ilgilendiriyor. Ne zamanki nükleer güç tehdidi devreye geldiğinde o zaman küresel sistemi de ilgilendirir hale geliyor. 1965’te bir Pakistan-Hindistan savaşı oldu. Enteresan bir denklem; Türkiye ve İran Pakistan’ın yanında yer aldı o dönemde ama şimdi bir savaş olsa o denklemde İran nerede yer alır ben emin değilim. Yani o kadar hızlı bir değişim var ki dünyada 11 Eylül sonrasında ve özellikle Ortadoğu’daki denklemin değişmesinde.

Osmanoğlu : O zaman Sadabad Paktı da vardı.

Keşmir sorunu doğrudan Pakistan ve Hindistan’ı ilgilendiriyor ama ikinci düzeyde İran’ı, Rusya’yı ve Çin’i ilgilendiriyor. Ne zamanki nükleer güç tehdidi devreye geldiğinde o zaman küresel sistemi de ilgilendirir hale geliyor.



Özkaya : Evet Sadabad Paktı rol oynamıştı.

Erdoğan : *Nedim Bey sizce Keşmir sorunu neden uluslararası hukuk açısından Birleşmiş Milletler’de tartışılan bir konu değil, gündeme niçin gelmiyor?*

Cuhedri : Aslında Birleşmiş Milletler’de ilk gündeme gelen iki konudan birisi Keşmir’di. Birleşmiş Milletler kurulduğu zaman gündeme gelen bir Filistin, bir de Keşmir. Yani gelmiyor değil, gelmişti. Şimdi burada Mustafa Bey de bahsetti, uluslararası güçlerin dengeleri, tarihle beraber, zamanla beraber sürekli değişmektedir. 40’lı, 50’li yıllarda Amerika’nın istedikleri farklıydı, bugün farklıdır. Rusya’nın o zamanki durumu farklıydı, bugün farklıdır. Mesela ilk plebisit yapılsın diye Birleşmiş Milletler’de karar verildiği zaman, Rusya o zaman oy kullanmamıştı. Yani plebisit yapılsın veya yapılmamasın konusunda tarafsız kalmayı tercih etmişti. Aslında o zaman da bu Hindistan’ın işine yaramıştı ama tarafsızım ben, bu onların iç meselesi diye söylemişti.

Osmanoğlu : Arjantin, Belçika, Kanada, Çin, Kolombiya, Fransa, Suriye, İngiltere, Amerika lehine. Bunlar Birleşmiş Milletler daimi ve geçici üyeleri. Aleyhine kimse yok. Çekimser olanlar Ukrayna ve Sovyetler Birliği.

Cuhedri : Sovyetler Birliği o zaman öyle. Geri kalan o iki kişiden başka hepsi yapılsın dediği halde bu kadar güçlü bir şekilde... Sonra Hint alt kıtasında, bu iki ülkenin birbirine düşmesi, savaşlar çıkması vesaire Amerika’nın işine gelmiyordu. Amerika orada kendi yavaş yavaş yerleşmek istiyordu. Onun için öyle bir durum vardı. Sovyetler Birliği ilgilenmiyordu. Ama sonraki zaman içerisinde Hindistan Rusya ile bir yakınlaşma oldu.

Osmanoğlu : Hatta stratejik ortaklık oldu.

Cuhedri : Stratejik ortaklık belirlendi. Arkasından Çin’in 64’te nükleer güç olarak ortaya çıkması... Rusya’nın Hindistan’la işbirliği, Amerika da Pakistan’la stratejik iş birliği ortaklığı ortaya koydu. Yani bu şekilde bir yakınlaşmalar olmaya başladı. Bu sefer eğer Amerika bunun çözülmesini istiyorsa Rusya istemiyor. Çin istiyorsa öteki istemiyor. Onların kendi dengelerinden kaynaklanan bir sonuç. Mesela Pakistan bu plebisit yapılsın dediği zaman Amerika, stratejik ortak olmasına rağmen hiçbir zaman bunu çözmeye taraftar görünmedi. Birleşmiş Milletler’de bunun lafını ettiği halde çözmek için bir çaba gösterdiği görülmedi. Yani onu anlamış da değiliz. Büyük ihtimalle Hindistan’ın Rusya’ya olan yakınlığını kırmak istiyordu. Yani tamamıyla bir Rus blokuna girmiş olmasın, onu yanına alabilmek için, karşısına almak istemediği için plebisit yapılsın dediği halde yapıcı bir rol üstlenmedi, Birleşmiş Milletler’de. Rusya bir kenara çekildi,

Amerika böyle oldu, o zaman Birleşmiş Milletler’de en güçlü kişi İngiliz kaldı. İngiliz de zaten bu problemi kendisi geliştirip gitmişti, bu problemin sürmesini istiyor. O yüzden Birleşmiş Milletler’den 1948’de arka arkaya iki kere karar çıktı. Önce bir gözlemci tayin edildi, sonra o gözlemci 5 kişi olsun dendi, sonra gözlemci gönderildi, 1-2 sene orada çalışmalar da yapıldı ama hep kağıtta kaldı. Yani bu büyük güçlerin kendi aralarındaki dengelerden kaynaklanıyor.

Erdoğan : Bugün bir plebisit yapılırsa sizce sonuç nasıl çıkar?

Cuhedri : Mustafa Bey’in de bahsettiği gibi Pakistan’ın siyasi ve ekonomik güç kaybı ile ortaya çıkan yani ayrımcılık grubu, ayrı bir Keşmir, ayrı bir memleket olsun diyen kitle biraz daha artmış vaziyette. Ama yine de çoğunluk Pakistan’la beraber olmak ister. Neden çünkü Keşmir Vadisi, Camu’da her ne kadar ayrı bir memleket olmasını isteyen çoğunlukta şu an görünüyorsa da nüfus oranında en büyük Keşmir vadisi ve %95 civarında Müslüman. Onlar arasında da artık ayrı bir memleket olsun diyen varsa bile ama oradaki şu an sivil hareketlerin -10-12 tane sivil hareket var- çoğu hala Pakistan’la beraber olma taraftarı. Azad Keşmir içerisinde Amarullah liderliğindeki grup ayrı olmak istiyorsa da yine çoğunluk Pakistan’la beraber olmak istiyor.

Erdoğan : Hindistan yanlısı ne kadar çıkar sizce?

Cuhedri : Hindistan yanlısı %30-33 kadar ancak çıkar. Çünkü şu ana kadar Keşmir’in bütün seçimlerinde de bu görülüyor. Keşmir’in 80, Makhfuza Keşmir dediğimiz işgal altındaki Keşmir’de 86 veya 87 sandalyesi var meclisin. Şimdiye kadar en fazla benim hatırladığım kadarıyla en fazla % 28 aldılar.

Özkaya : Onlar da Hindular tabii.

Osmanoğlu : Yani geri kalanı hep Müslüman... Bu oran da şunu gösteriyor ki, Azad Keşmir hariç şu an işgal altındaki Keşmir’de hala Hindistan’la beraber olmak isteyen çoğunluk değildir. Azad Keşmir nüfusu %99 Müslüman. Ve zaten Pakistan’la beraber. Bu gösteriyor ki eğer plebisit olursa Pakistan kazanacak. Ama Pakistan’ı burada farklı bir açıdan da bir avantajı var, velev ki ayrı bir memleket de olsa bu Keşmir coğrafya itibariyle, kültür itibariyle, dini etkinliğiyle yine yarın Pakistan’la beraber yürümek zorunda. Yani bu Hindistan’la o kadar çok işbirliği yapamayacak. O yüzden Hindistan istemez. Ayrı bir memleket olmasını da kabul etmiyor. Yani Pakistan’ın elindeki Azad Keşmir çok rahatlıkla Pakistan’ın eyaleti olabilirdi. Ama ayrı bir memleket ilan etmesinin ana sebebi de budur.



Cuhedri : Cumhurbaşkanı var, başbakanı var, parlamentosu var.

Osmanoğlu : Bizim Kuzey Kıbrıs gibi aynen.

Özkaya : Sadece Pakistan tanıyor.

Erdoğan : *Mahmut Bey yarım asrı aşkın bir işgal sürecinden bahsediyoruz. Bu işgal süreci Keşmir'in demografisini, nüfusunu nasıl etkiledi? Mesela Filistin'i daha yakın tanıyoruz, orada işgal güçlerinin yerleşimcilik politikası var. Keşmir'de de bu tür şeyler uygulanıyor mu? Mesela insanların evsiz-yurtsuzlaşması veya göç etmesi gibi sonuçlar doğuyor mu işgalden dolayı?*

Osmanoğlu : Hindistan anayasasında Keşmir'e özel bir statü veren 370. Madde gereğince Hindistan'ın diğer bölümündeki insanlar Keşmir'de mal mülk sahibi olamıyorlar. Dolayısıyla bu demografik yapının bozulmasını engelleyici bir şey. Ama tabii 3 tane hatta 5 kısım olarak görmek gerekiyor. Bir tanesi Pakistan kontrolü altındaki Keşmir bölgeleri, tabii onların statüsü de ne olacak onu da aslında mütalaa etmek gerekiyor. Azad Keşmir dediğimiz bölge aslında küçük bir bölge, yani 10 bin km2 civarında, yanlış hatırlıyorsam.

Cuhedri : Yani 3'te 1'i kadar.

Osmanoğlu : 13.297 km2, 4-4,5 milyon nüfusa sahip ama kuzey bölgeleri var, onların statüsünü Pakistan daha sonra değiştirmiş. Yani şu an orada da bir özel statü var ama Pakistan'a bağlı olarak gözüküyor, 72.971 km2 ama fazla bir nüfus yok, 1 milyona yakın bir nüfus var, dağlık bölge. Diğer taraftan Hindistan tarafına baktığımızda Hindistan tarafında Keşmir var, Keşmir'in nüfusu 6-7 milyon civarında, Camu var, Hindular biraz daha fazla Camu'da. Bir de Ladakh bölgesi var, orası da aynen Pakistan'daki kuzey bölgeleri gibi dağlık bir bölge. Zaten bu bölgelerde 5 bin, 6 bin, 7 bin metrelik zirveler var. Ve ayrıca burada gündeme getirmedik ama iki ülke arasında düşük yoğunluklu bir savaşın yaşandığı, halen de mevcut bir Siyaçin çatışması var. Siyaçin, coğrafi bölge olarak Azad Keşmir tarafında kalması öngörülen bir bölge ama 1982 yılı zannediyorum Hindistan'ın burayı turist operatörlerine açmasıyla birlikte -Pakistan Hükümeti'nin de haberi yok aslında- Hindistan askerleri gelmişler, belli bölgeleri ele geçirmişler ve gazetelerde turistlere açtıklarını ilan ediyorlar. Bundan sonra Pakistan'ın haberi oluyor ve bu bölgede bundan sonra bir savaş başladı. 5000 metreden yüksek bir rakım kastediyoruz ve burada yaklaşık 3-5 bin kişi öldü, çoğunluğu oradaki tabiiat şartlarından dolayı öldüler. Bu bölge de var ayrı bir çatışma bölgesi olarak. Ve diğer taraftan Çin kontrolü altındaki Aksai Çin var, burada da fazla bir nüfus gözükmüyor. Dolayısıyla zaten nüfusa uygun bölgeler değil. Nüfusun olduğu böl-

gelerde de Azad Keşmir tarafı Pakistan uydusu bir devlet zaten, Pakistan tarafından tanınmış, diğer tarafta da 370. Maddenin varlığı oradaki demografik bozulmayı engelliyor. Zaten şu anki Hindistan'da, parlamentoda anayasal değişiklik yapabilecek çoğunluğa sahip Bharatiya Janata Partisi, yani Modi'nin, Narendra Modi'nin partisi bunu bozmaya çalışıyor. Eğer Keşmir'e tanınan özerkliği ifade eden 370. Madde -ki geçici bir madde olarak anayasaya eklenmiş bir madde kaldırılırsa demografik olarak da bozulma söz konusu olabilir, çünkü Hindistan'ın nüfusu Çin'le yarışıyor ve zannediyorum 20-30 sene sonra Çin'in nüfusunu da geçecek bir yoğunluğa sahip. Dolayısıyla oradaki bazı Hindulara göre kutsal mekanların da bulunuyor olması bu bölgeyi Hindular için cazip bir hale getirecektir. Ama şu ana kadar bu demografik bozulma fazla söz konusu değil.

Erdoğan : Mustafa Bey, işgal sürecinde insan hakları ihlallerine dair neler söyleyebilirsiniz? İşgal askerlerinin katliamlar uyguladığını biliyoruz... Ne tür insan hakları ihlalleri yaşandı Keşmir'de?

Özkaya : Kara kanunlar deniyor bildiğim kadarıyla, yani Hindistan'ın Keşmir'de uyguladığı olağanüstü hal uygulaması. O bölgede Hindistan'ın genelindeki uygulamış olduğu asayiş tedbirlerinin çok daha katı bir şeklini karşımıza çıkarıyor. Ben bir hesap yaptım, sanki 5-5,5 milyonluk bir ortamda yarım milyona yakın bir Hint askeri var. Yani on kişiye nereden baksanız bir asker düşüyor. Bunun fiziki olarak görüntüsünü zihnimizde canlandırdığımızda, bizatihi uygulamada, hele hele içeride bir isyan hareketi ve kargaşa, bağımsızlık söylemi... Pakistan düşman bir devlet Hindistan tarafından baktığımızda... Akla hayale gelmeyecek uygulamaları, yani Rusya'nın Çeçenistan'daki uygulamalarını aratmayacak düzeyde uygulamalar oldu. Bildiğim kadarıyla, şu ana kadar 70 bin insan şehit edildi. Bu rakamlar aslında Keşmir'deki Pakistan'a bağlılık veya bağımsızlık taleplerini de sürekli tetikliyor. Hindistan sadece birazcık zaman kazanmış oluyor. Yapılmış araştırmalar var; Keşmir halkının yaşadığını Hint medyası farkında değil, bilmiyor. Çünkü yansıtılan şekilde Hint devlet mekanizmasının haber üretme çarkı olarak dönüyor ve onlara yansıtıldığında, orada bir ayrılıkçı, özellikle 11 Eylül sonrasında, dil de çok kolaylaştı, izahı da çok kolaylaştı, dinci teröristlerle müca-

Kara kanunlar deniyor bildiğim kadarıyla, yani Hindistan'ın Keşmir'de uyguladığı olağanüstü hal uygulaması. O bölgede Hindistan'ın genelindeki uygulamış olduğu asayiş tedbirlerinin çok daha katı bir şeklini karşımıza çıkarıyor.



dele ediliyor! Hatta bir örnek var, bayağı bir isyan çıktı o olay sonrasında, 3 tane köylü genç öldürülüyor, yanlarına Pakistan pasaportu konuluyor, silah veriliyor ama Keşmir'deki Hint askerlerinin bir insan hakları katliamı olarak yaptığı şey, daha sonradan "dinci teröristler" görüntüsüyle bütün Hint kamuoyuna yansıtılıyor. Hint kamuoyu dediğimiz bir umman, yani seçmen sayısı bile Türkiye nüfusunu 3', 4'e katlayan, 1 milyarı geçmiş bir coğrafyadan bahsediyoruz. Dolayısıyla Hint kamuoyunun duvarları tümüyle kapatılmış, hem bizim, hem bizim değil yaklaşımında, yani Hint Devleti'nin Keşmir'e bakışı, bizim ama, bizim değilmiş gibi, kendi üvey çocuk muamelesi, üvey çocuktan da öte, çok daha vahşi muameleleri uygun gördüğü bir yaklaşım var. Bu insan hakları ihlalleriyle alakalı aslında bire bir neler yaşandığını çok da bilmiyoruz, Çeçenistan'da olduğu gibi.

Ocak 1989'la 31 Ekim 2014 arasında, toplam ölen sayısı 94 101, gözaltında ölenler 7024, tutuklanan siviller 126 964, dul kalan kadın sayısı 22 786, yetim çocuk 107 491 ve tecavüze uğrayan ve taciz edilen kadın sayısı 10 129.

Erdoğan : Mesela uluslararası hak ihlalleri örgütlerinin gündemine girmiyor mu, izlemiyorlar mı?

Özkaya : Ya benim bildiğim kadarıyla içeriden çok takip edilemiyor... Ben bir örnek vereyim size. Mesela biz sene 92 idi zannedersen, Kaşgar'a gitmiştik, yine Gilgit'ten, Hunjurab sınır kapısından içine girmiştik. O bölgede Kaşgar'daki bir köyde 1000 kişinin öldürüldüğü konuşuluyordu. Bunu dünya kamuoyu duymadı. 1-2 sene sonra duyduk. Yani 1000 kişinin öldürüldüğü, katliama uğradığı... O sınırları kapattıktan sonra siz sadece bir duyum olarak, bir söylenti olarak, ispatı da belki 10-15 sene sonra karşınıza çıkan örnekler olarak geliyor. Keşmir'deki bu tür uygulamalar, aynen Çeçenistan'daki gibi, Çeçenistan'da Memorial diye bir örgüt çalışıyordu, Rus bir örgüt, içeriden haberler veriyordu, onlar da katliama uğradılar. O gazeteciler, o insan hakları örgütleri de, daha sonradan Putin tarafından tasfiye edildi. Keşmir'de benim, bu alanda bir çok rapor olmakla birlikte içeride bizatihi, bilfiil ne yaşandığını bilmiyoruz. Ana rakamlar var, 70 bin kişi öldü, bu da bence çok önemli bir fotoğraf sunuyor bize.

Cuhedri : Mustafa Bey'in söylediği rakam 70 bin, bazı kaynaklar 80-90 bin olduğunu söylüyor.

Cuhedri : Bunlar 1989'daki harekettten sonraki rakamlardır. 1989'da Mahmut Bey'in de anlattığı gibi Afganistan hareketi söz konusu, İran'daki değişimden sonra, Filistin'deki İntifada'dan sonra, Keşmir'de de intifada gibi bir hareket baş-

ladı ve sonra silahlı örgütlenmeye doğru gitti. Ondan sonraki 20 sene içerisinde öldürülen 70-80 bin nüfustan bahsediliyor.

Erdoğan : 47 işgalinde öldürülenler bu rakama dahil değil mi?

Cuhedri : Bununla alakası yok. 47'deki işgalden bahsetsek o zaman çok daha büyük rakamlar var. O zaman Pakistan'la beraber olmak istiyoruz denildiği zaman köy ve kasabalardaki halka, mihracenin kendi askerleri, Pakistan'a gitmek isteyenlere sanki bir kolaylık tanıyorlar gibi otobüsler kaldırıyorlar, vatandaş da otobüslere binip Pakistan'a götürülüyor ama Pakistan'a götürülmüyor. Ormanlar da katlediliyor. Bunlar dünya kamuoyunda pek konuşulmayan şeyler.

Özkaya : Ben şu rakamları söyleyeyim hemen, araya gireyim. Ocak 1989'la 31 Ekim 2014 arasında, toplam ölen sayısı 94 101, gözaltında ölenler 7024, tutuklanan siviller 126 964, dul kalan kadın sayısı 22 786, yetim çocuk 107 491 ve tecavüze uğrayan ve taciz edilen kadın sayısı 10 129.

Cuhedri : Burada kayıpların sayısı yok, yani bulunamayan gençler.

Özkaya : 1,5 milyon mülteci olduğunu biliyorum.

Cuhedri : 10 bin civarında bir kayıptan bahsediliyor. Ben buraya gelmeden önce, bizim Abdurresit Turabi Bey'le bir daha konuştum. Son 5-6 sene içerisinde işgal altındaki Keşmir'in bazı vilayetlerinde, biz "district"...

Osmanoğlu : Evet. Vilayetlerdeki kazılarda 7 bin civarında toplu mezar çıktı. Bu rakam 70 bin, 700 bin değil, toplamda 7 bin toplu mezara tekabül ediyor ve bunu duymamışsınızdır.

Cuhedri : Bu son birkaç sene içerisinde ortaya çıktı. Buradaki sıkıntı şu, çok büyük kıyım var... Kara kanunlar dedi Mustafa Bey az önce. Mesela kanunlara dair şöyle bir şey var. Oradaki silahlı güçlerin yarım milyon olduğundan bahsetti. Bu yarım milyon askerin dışında bir de milisler var. Bunlar da 200 bine yakın. Yani 700 bin civarında silahlı güç var orada. Yani on kişiye bir asker. Üstelik de bu kuvvetlere olağanüstü yetki veriliyor. Bir yerde eğer şüpheli bir şey görüyorsanız, oraya savcıdan izin almaksızın baskın yapabilirsiniz, tutuklayabilirsiniz, eğer ihtiyaç görürseniz vurabilirsiniz. Bu sefer hiç kimsenin ne canı, ne namusu güvende. Hatta ben orada okudum, diyor ki, kapalı olan yerlerin, eğer şüphenez varsa kilidini kırabilirsiniz, dolapları açabilirsiniz, yani evi işgal edebilirsiniz manasına gelecek olan şeyler söyleniyor o kanunlar içerisinde. Böyle bir durumda o köylü zaten güvende değil. Ama asıl sorun şu: Mesela zaman zaman Filistin'le, Gazze'yle kıyaslanıyor ama Gazze'den kesinlikle daha büyük bir insan kaybı var



orada. Yalnız Gazze’de, Allah muhafaza, şu an bir olay olsa biz belki canlı, ya da birkaç saat içerisinde resimlerle beraber göreceğiz. Bütün dünya görebilir. Ama Keşmir’de Makhfuza Keşmir, yani işgal altındaki Keşmir’de son bir hafta, veya bir ay veya altı ay içerisinde neler olmuş bilmiyoruz.

Erdoğan : *Gazze, Filistin bu anlamda yıllardır direniş yaşadığı için, sosyal medyayı çok etkili kullanıyor...*

Cuhedri : Yani onların sadece sosyal medya kullanması değil, bizim de gözümüz sürekli orada. Dünyanın gözü Keşmir’de değil bir, ikincisi Hindistan çok ciddi bir şekilde tecrit etmiş o bölgeyi, ayırmış ve oraya basın vesaire giremiyor. Yani Birleşmiş Milletler basının da giremediği bölgeler, İngiliz basınında izin alamadığı bölgeler var. Yani böyle bir şey var bu işin içinde. Ve Keşmirlilerle konuştuğunuz zaman en çok onların istediği şey, “bizden haber alın” diyorlar. Yani böyle bir mekanizma olması lazım ki direk oradan haber alabilelim.

Erdoğan : *Böyle bir mekanizma niçin oluşturulamıyor?*

Cuhedri : Onlar şu an öyle bir baskı altındaki kendileri oluşturamazlar. Son zamanlardaki bu telefon vesaire birazcık kolaylaştırdı da bir şeyler çıktı, yoksa...

Erdoğan : *O tür imkanlara sahipler mi? Sosyal medya kanalları...*

Cuhedri : Mesela Keşmir’de belli bir bölge var ki orada interneti istediği zaman kapatıyor. Yani interneti, istediğiniz zaman kullanamıyorsunuz. İnternet kullanımı yok. O yüzden orada ne gibi kırım var, ne kadar bilmiyoruz. Bu son 6-7 ay içerisinde kaç tane ev yakılmış, kimse doğru dürüst bir rakam söyleyemez.

Erdoğan : *Direk askerler mi yakıyor, yoksa sivil militan gruplar da var mı?*

Cuhedri : Gerek yok ki, 700 bin milis ve asker var. Geri kalana onların bir ihtiyacı yok ki. Sadece direnenler var ve onlar var.

Erdoğan : *1,5 milyon kişinin göçünden, mülteciden bahsedildi. Keşmirlilerin mesela Filistinliler benzeri yurtdışında bir diaspora oluşturma ve seslerini duyurma gibi bazı faaliyetleri var mı, o tür örgütlenmeler var mı?*

Osmanoğlu : Nedim Bey daha iyi bilir ama tabii ki. Pakistan ve Hindistan’ın Batı ile, özellikle İngiltere ile arası çok iyi olduğu için dışarıda bir diaspora da var. Ama bu diaspora ile ilgili de bazı sıkıntılar var bildiğim kadarı ile. Amerika’da Keşmir’le ilgili bir sivil toplum örgütü vardı, onun başındaki Ghulam Nabi Fai var.

Özkaya : Keşmir Amerikan Konsülü.

Osmanoğlu : 11 Eylül eylemlerinden dolayı bir sıkıntısı vardı. Yani bu tür sıkıntıları da var. Yani merkezi olmadığı için tabi kapalı devrede bu sesler duyuluyor. Ama Nedim Bey'in de işaret ettiği gibi, yani diasporanın faaliyetleri var ama bu faaliyetler bırakın tüm dünyayı, İslam Dünyası'na da fazla yansıtılmıyor. Yani bu noktada sıkıntıları var.

Özkaya : Yani 11 Eylül sonrasındaki oluşan dünya konjonktürünün karşısında bir söylem geliştiremedi Müslümanlar bence. Bütün İslami hareket diyebileceğimiz veya İslam ülkelerindeki sıcak çatışmalar, sıcak sorunları uluslararası kamuoyuna yansıtıldığı anda tırnak içerisinde İslami terör kavramıyla karşılaşıyor. Ben Ghulam Nabi Fai ile şahsen tanışıyorum. Keşmir Amerikan Konsülü, Türkiye'deki uluslararası teşkilatın da aslında Keşmir temsilcisi kendisi, Virginia Eyaleti'nde bir toplantısına katıldım. Orada Hindistan'daki en önemli gazetelerin genel yayın yönetmeni, İngiltere Parlamentosu'ndaki Keşmirli bir beyefendi, milletvekilinin bulunduğu, yani diploması yapan, Birleşmiş Milletler'de bu plebisit kararının uygulanması için baskı uygulayan bir kişiyi Amerika bu son dönemde, yapmış olduğu organizasyonlarda desteğini terörden alıyor, teröre yardım etmiş kuruluşlar destek oluyor bahanesiyle ev hapsine mahkum etti. Facebook'u bile kullanamadı birkaç yıl, bütün bağlantısı koparıldı. Daha yeni yeni Facebook'ta 1-2 aydır görüyorum kendisini. Yani bu insan Amerika'da Birleşmiş Milletler'de ve en önemli platformlarda, İslam Konferansı Teşkilatı'nın Keşmir'le ilgili biriminin başkanlığını yapan bir isim ve terörden dolayı eli kolu bağlandı yani. Bu yaratılan konjonktür aslında eğer alternatif bir şey getirilemezse, sorunların hem çözümsüzleşmesini hem de daha da kanlı hale gelmesini sağlıyor. Ben bu kurulan küresel sistemin, Amerikan Hegemonyasında, çift kutuplu dünya sonrasında aslında Müslümanları tümüyle dağınmak hale getirdiğini düşünüyorum ve Ortadoğu'da, Çeçenistan, Myanmar, Doğu Türkistan'daki mevzularla bir arada düşündüğünüzde aslında Keşmir sorunu başlı başına tek bir sorun değil. Bu sorun büyük bir sorunun parçası ve Leşker-i Tayyibe... Bombay saldırısında 176 kişi öldü ve Hindistan parlamentosuna bir saldırı oldu. Bu saldırılar sonrasında olay da pekiştiriliyor çok net bir şekilde. Kim yapıyor, nasıl yaptırıyor

Birleşmiş Milletler'de bu plebisit kararının uygulanması için baskı uygulayan bir kişiyi Amerika bu son dönemde, yapmış olduğu organizasyonlarda desteğini terörden alıyor, teröre yardım etmiş kuruluşlar destek oluyor bahanesiyle ev hapsine mahkum etti.



komposu, bunlara girmeksizin, aslında bu görüntü başlı başına bütün hareketi, bütün halkın haklı taleplerini çok net bir şekilde o havuza akıtıyor ve özellikle Batı kamuoyu, ki şu anda Birleşmiş Milletler’de hakim olan kamuoyu orası, daimi üyeleri, çok net bir şekilde İslami terör ve dini terör kapsamında Keşmir meselesine kesinlikle kulak kabartmadığı gibi tam tersine Hindistan’a yaklaşan bir şeye doğru itiyor. Mesela şu anda Amerika bence Hindistan’a yaklaşıyor. Hindistan’ın büyüyen insan gücü ve küresel denklemdeki artan ekonomik gücü, Çin, Amerika, Rusya hatta İran ve diğerleri de kim güçlüyse ondan oynamaya dönük bir döneme girdiler ve Keşmir sorunu bu şekilde devam ederse ben çok yakın bir vadede çözüleceğini düşünüyorum.

Erdoğan : Çin etkisine karşı mı Amerika Hindistan’a yaklaşıyor sizce?

Özkaya : Evet, Çin etkisine karşı. Hatta şunu da söyleyeyim Pakistan ciddi anlamda cezalandırılıyor. Yani Pakistan’la Amerika Suud üzerinden Afganistan’daki mücahitlere destek dönemi, bir ilişki yaşandı, onun sonrasında sanki bunu kendisi yapmamış gibi Pakistan’ı cezalandırıyor. “Taş taş üstünde bırakmayacağım” söylemi, bazı bölgelerde Amerika’nın bombardıman yapması, sivilleri öldürmesi... Siz Pakistan’da istikrarı sağlamaya çalışan bir hükümet olduğunuzu düşünün, hiçbir otoriteniz kalmıyor. Sizin bütün meşruiyetinizi bombardıman ediyor Amerika ve bunu da bile bile yapıyor, hiçbir şekilde yanlışlıkla yaptım havasında değil. Pakistan istikrarının bile bile bozulduğunu düşünüyorum ben. Pakistan’ın istikrarsızlığı Hindistan’a yarıyor. Çünkü Hindistan’la Pakistan arasında şöyle bir kavga var, Hindistan’a karşı Pakistan sen beni bölmek istiyorsun diye yaklaşıyor, Hindistan, sen benim iç istikrarımı bozan bir ülkesin diye yaklaşıyor. Dolayısıyla Pakistan istikrarsızlığa sürüklendiği ölçüde Hindistan kazanıyor ve Amerika’nın küresel denklemdeki, özellikle Neocon’ların, hatta şu anda Obama’nın da geldiği nokta benzer bir çizgiye doğru kayıyor maalesef. Küresel terörle mücadelede Müslümanların ve Müslümanların sorunlarının yalnızlaştırıldığı bir denkleme doğru hızlıca kaydı. Keşmir sorununda bu kapsamda herhangi biri başını kaldırmıyor. Sadece Keşmir depremi sonrasında Muzafferabad ve mücavir bölgelerde, orada da az insan ölmedi yani, burada 80 bin kişiden bahsediyoruz, bir 80 bin kişi de orada vefat etti. Birazcık ilişkiler hafiften yumuşadı diye düşünüyorum. Pakistan da biraz sıcak mesajlar iletmeye başladı. Ama başka bir dil yakalanmazsa Keşmir sorunu bir on yıl sonra yine aynı denklemde, bir 10 bin kişinin daha öldüğünü ekleyerek konuştuğumuz bir sorun olacak maalesef. Bir siyasi akıl lazım. O akıl hiç kimsenin düşünmediği bir şeyi düşünerek, farklı bir metotla, çok

defansif bir noktadan değil, biraz ofansif bir uluslararası söylemle yaklaşmadığı sürece maalesef Keşmir sorunu çözümsüz gözüküyor.

Erdoğan : *Bu mülteciler en çok Amerika’da mı yoğunlaşıyor? Diaspora oluşturabildiler mi?*

Cuhedri : Keşmir’den, dışardaki diasporaya gene iki açıdan bakılması gerekiyor. Bir Azad Keşmir’den oraya göç etmiş, yurtdışında bulunanlar, bir de işgal altındaki Hindistan işgali altındaki Keşmir’den gidenler. Hindistan Keşmir’i altındaki Keşmirlilerin çoğu dışarıda değildir. Az, nüfusu daha fazla orada, yani Pakistan tarafında şu an Keşmir, Azad Keşmir bölgesinde 3-3,5 milyon civarında nüfusu varsa, öbür tarafta 10-12 milyon civarında nüfus var. Ama Pakistan tarafındaki bu Azad Keşmir’den yurt dışında daha fazla insan var. Bunun sebebi de uzun süre, belki de hala bu insanlara pasaport verilmemesi. Ghulam Nabi Fai gibi bir insan, bu dahi, gençliğinde Suudi Arabistan desteğiyle, Suudi Arabistan’da bir okula kayıt ettirilerek ancak dışarı çıkarılabildiği ve ondan sonra, o iki sene Suud’da kaldı, bir okulda okudu, ondan sonra oradan geri gelmedi, Amerika’ya gitti. Yani şu an en etkin kişi diasporada. Ve onun da hali bu, 2 sene veya daha fazla uzun süre Facebook’u kapatıldı, kendisi ev hapsi içerisindeydi. Pakistan, yani Azad Keşmir’deki diaspora ağırlıklı İngiltere’de. Ama onlar daha çok işçi statüsündeki kişiler. İçlerinde bazı akıllı, lider vasfı olan insanlar onları biraz diaspora haline getirmişler. Ama çok ciddi bir ses çıkaramıyorlar. Yani ya İngiltere’de ya da Amerika’dalar. Onun dışında bir miktar Suud’da ve Arap ülkelerde Keşmirliler var fakat böyle diaspora açısından bir lobi faaliyeti gösterebilecek düzeyde sayılmaz. Yani bir güçleri yoktur.

Osmanoğlu : Geline nokta itibarıyla durumu da aslında özetlemek gerekiyor. Geline nokta itibarıyla Mustafa Bey’in de ifade ettiği gibi, Keşmir meselesi veya Keşmir 3 nükleer güç arasındaki bir sorun gibi gözüküyor. Burada özellikle 11 Eylül 2001’den sonra Hindistan’ın elini güçlendirdiğini görüyoruz. Yani parantez içinde şunu da belirtmek gerekiyor. Keşmir meselesi Pakistan ve Hindistan açısından ulusal mesele olduğu kadar psikolojik de bir mesele. Yani Keşmir’in kaybedilmesinin gerek Hindistan ve gerekse Pakistan’a neticelerinin ne olacağını kestirmek çok zor. İki ülkede de eyaletler federal hükümetlerle yönetiliyor ama eyalet hükümetleri de var, ayrılıkçı hareketler de var iki tarafta da, dolayısıyla iki taraf da bu mücadele ve savaş kaybetmek istemiyor ama biraz önce ifade ettiğim gibi 11 Eylül travması Hindistan’ın elini daha da güçlendirdi, orada silahlı mücadele veren gruplar, çoğu terörist örgüt olarak nitelendiler ve dolayısıyla adım ata-



maz hale geldiler. Hindistan özellikle Hindu milliyetçisi bir hükümetin iş başına gelmesiyle birlikte oradaki hakimiyetini daha da artırmak istiyor, meseleyi uluslararası platforma taşımak kesinlikle istemiyor. Amerika Birleşik Devletleri'nin son stratejik planlamasında Hindistan'ın özel bir yeri olduğundan dolayı Amerika Birleşik Devletleri de kesinlikle buraya müdahale etmiyor. Zaten Hindistan meseleyi ikili bir mesele yapabilmek için 1971 yılında Bangladeş'in ayrılmasıyla neticelenen savaştan sonra yapılan anlaşmada, Şemli anlaşması diye zikrediliyor. Meselenin ikili bir mesele olduğunu Pakistan'a teyit ettirmiş durumda. Diğer taraftan Pakistan nükleer güç olması dolayısıyla bir caydırıcılığa sahip, bunu

Eymen Ezzevahiri'nin açıklamasını belki hatırlayacaksınız, Hindistan'da eylem yapacaklarını, Hindistan'a özel önem göstereceklerini söylemişti.

Bu tabi bir yerde İŞİD'İ dengeleme ve kendisini gündemde tutma çabası ama bununla biz belki Keşmir'deki bu silahlı faaliyetlerin artacağı neticesini de çıkarabiliriz.

kazanmış durumda ama önceki gibi bir vekalet savaşı yapma gücüne sahip değil. Ama benim Keşmirlilerden aldığım duyumlar, Amerika'nın Afganistan'ı terk etmesinden sonra ki, bununla ilgili önemli bir gelişme oldu bugün, Obama gizli bir kararla Amerikan askerlerinin, daha doğrusu muharip askerlerinin Afganistan'daki varlığını 1 sene daha uzattı. Yani bugünkü gelen bir haber, bizim sabah haber toplantısında konuştuğumuz bir şey. Dolayısıyla şöyle bir kanı vardı, Amerika Afganistan'dan çekildikten sonra Keşmir'de yeni bir dalga başlayabilir, böyle bir şeye de aslında hazırlıklı olmak lazım ama 11 Eylül travması devam edecektir. Bu şartlarda zaten yürümesi de söz konusu değil ama önem de arz edecektir. Eymen Ezzevahiri'nin açıklamasını belki hatırlayacaksınız, Hindistan'da eylem yapacaklarını, Hindistan'a özel önem göstereceklerini söylemişti. Bu tabi bir yerde İŞİD'İ dengeleme ve kendisini gündemde tutma çabası ama bununla biz belki Keşmir'deki

bu silahlı faaliyetlerin artacağı neticesini de çıkarabiliriz. Üçüncü bir güç, onu da sürekli zikretmek istiyorum, Amerika Birleşik devletleri Pakistan'ı 11 Eylül'den sonra bir yerde, Mustafa Bey'in de ifade ettiği gibi, cezalandırıyor. Bunu fiziki olarak da yapıyor, diğer noktalarda da yapıyor, ambargo koyarak. Yani 24 saat Pakistan Afganistan sınırında insansız uçaklar uçuyorlar, sivilleri de öldürüyorlar, herkesi öldürüyorlar. Bunun yanında Çin'le, Amerika'nın Pakistan'ı terk etmesi ardından, Pakistan'ın Çin'le ilişkileri zaten oldukça güçlü ve bu zor ve sıkıntılı bir dönemde olduğu noktada Hindistan'a daha da fazla yaklaşıyor. Karakurum otoyolundan şimdi Çin Gavadir derin deniz limanına bağlanıyor ve bir şekilde

Amerika ve Hindistan'ın kendisine uyguladığı kuşatmayı Pakistan üzerinden deliyor. Ama Keşmir'le ilgili de, özellikle Azad Keşmir'de, kuzey bölgelerde Pakistan ordusu ve Hindistan ordusunun birlikte manevra yaptığı haberleri sık sık geliyor. Bu dönemde zannediyorum Hindistan'la Pakistan kendi aralarında çekişirlerken Çin'in ağırlığı daha da artacak. Çünkü gerek Aksai Çin Bölgesi'nde, gerekse Hindistan'la Çin arasındaki bir çok bölgede sıkıntıları var. Çin de bunu Hindistan'a karşı bir koz olarak kullanacak ama meselenin çözümü noktasında 3 ülkede nükleer güç olduğu için oldukça uzak gözüküyor, yalnız eğer ileride Çin stratejik bir seçim yapıp Hindistan'la anlaşır o zaman Pakistan açısından büyük bir olumsuzluk söz konusu olabilir.

Özkaya : O endişe önemli bir endişe ama Çin'in bölgede büyüyen güç olması Keşmir'in biraz istikrarına da katkıda bulunabilir diye düşünüyorum. Çünkü o hat, sizin de ifade ettiğiniz gibi Basra Körfezi'ne, enerji hatlarına ulaşabildiği bir hat. Benim bildiğim Azad Keşmir'de, yani Pakistan tarafındaki Keşmir'de 20 milyar dolarlık bir yatırımı var Çin'in. Yani altyapı, ulaşım ve enerji üzerine bayağı bir yatırım var. Yani istikrarı besleyen bir faktör olarak Çin'in kısa ve orta vadede, uzun vadeyi kestiremiyoruz tabii, olması biraz olumlu gibi duruyor.

Osmanoğlu : Evet. Doğru, şu noktadan doğru; Pakistan kesinlikle Hindistan'ın rakibi değil. Bir çok noktada, yani ekonomik olarak değil, insan kaynakları olarak değil. Bir çok noktada değil. Nükleer güç evet doğru ama Pakistan ve Çin'in birlikte olduğu bir durumda bir istikrar faktörü olabilir iki tarafın işbirliği yapması. Bir şey daha söyleyerek ben bitireyim, Hindistan Pakistan bağlamında. Bundan önceki dönemde Keşmir'de iki taraf arasında vekalet savaşı yaşandı, bundan sonra da özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve NATO'nun güçlerini Afganistan'da azaltmasıyla birlikte aynı türden bir çekişme Afganistan'da yaşanabilir. Bununla ilgili Karzai'nin dün bir açıklaması vardı " Biz Afganistan'da ne Hindistan'ın ne de başka bir devletin askerinin postalarını görmek istemiyoruz" diye bir açıklaması vardı, zannediyorum bu da bundan kaynaklanan bir endişe olsa gerektir.

Cuhedri : Evet. Keşmir üzerinde direk olarak etkili olan güçler Hindistan-Pakistan. Hindistan'ın içindeki değişim, political değişim, Mudi'nin gelmesiyle olan, yani bir Hindu milliyetçilik ön plana çıkıyor. Şu an mesela Hindistan içerisinde, Hindistan içindeki Müslümanlar 1947'den bu yana sürekli sıkıntı yaşıyorlar ama bu sıkıntılarda bir miktar artış olmuş. Mesela geçen Hindistan'dan gelen bir doktor arkadaşımızla görüştüm, onun söylediği bir şey var, Hindistan içerisinde Müslüman- Hindu arasında 1947'den bu yana ortalama günde 4 olay var. Yani



bu kadar ciddi bir rakam... Ama Mudi 6 aydan beri iş başında, hükümet kurmuş, Mudi'nin zamanında bu 4, 6'ya çıkmış, yani günlük olarak olay sayısı daha çok artmış. Bunun sebebi de Hindu milliyetçilik kavramıyla başa geldiği için Hindu daha cesaretli davranıyor. Bu aynı cesaret Keşmir konusunda da olacak. Şimdiye kadar, 6 ay içerisinde, 10 tane değişik ülkeyi ziyaret etmiş, onlardan hiç birisi Müslüman değildir. Ya Hindu ya Budist ya da ona benzer yerlerle sürekli irtibat kurmakta. Keşmir'i de ziyaret etti ama Keşmir'deki ziyareti de Camu ile Ladakh bölgesine gitti. Yani Hindu çoğunluk veya Budist olan bölgelere gitti. Müslüman olan bölgeyle hiçbir direk temas kurmadı. Bu da Keşmir'deki Hindu'lara biraz cesaret kazandırıyor. Söylev olarak, "ben bir lider olarak bütün Hindistan'ı kucaklıyorum" dese de ama alttan onun bakanlar seviyesine kadar hep Hindu milliyetçilik propagandası yapmakla meşgul ve hiç kimsenin karşısında bir ses çıkarmıyor. Hiç kimseye dur demiyor. Bu Hindu milliyetçilik Hindistan'da artıkça Hindistan içindeki Müslüman da sıkıntıya düşecek ve o oranda, en az o oranda Keşmir'de düşecek. Ve Keşmir'deki az önce Mahmut Bey'in anlattığı, anayasadaki 370. Maddeyi kaldırmaya çalışıyor, eğer Keşmir Eyaletindeki önümüzdeki seçimde, 44 sandalyeye kadar çıkartabilirse, bunun önünde hiçbir engel kalmıyor. Yani oradan bir onay çıkartıp ondan sonra kendi parlamentosundan onu çıkartacak, çıkarttığı an Hindu nüfus çok yoğun bir şekilde Keşmir'e kayacak ve bu oradaki Müslümanlar için çok ciddi bir sıkıntı geliştirecek. Bunun için eğer dünya Müslümanları, yani artık Birleşmiş milletler falan bilmiyorum bir şey yapacak mı, yapmayacak mı? Ama dünya Müslümanları bu konuyu iyice bir irdelese, yani yapılabilecek bir şey varsa yapsın, ya da en azından onların derdi esas nedir, ondan bir haberdar olsunlar. Bu bile bir şey getirecek, bir değişiklik getirecek, onları bir nebze rahatlatacak. İkincisi de onların her zaman bize söylediği şeyi söylemek istiyorum, yani bizden haberdar olmaya bakın, bizim haberimizi dünyaya yaymaya bakın, yani Keşmir hakikaten bilinmiyor, Keşmir içindeki olaylar bilinmiyor. Teşekkür ederim.

Erdoğan : *Biz teşekkür ederiz.*

Osmanoğlu : Buradaki eksik kalan bir nokta, tabi bizim de bilgimiz fazla yok ama Hindistan'da Hindistan nüfusu itibariyle dünyadaki üçüncü büyük Müslüman ülke, yani 250 milyon Müslüman var.

Cuhedri : Hindistan Devleti'nin verdiği %14 olarak tespit ettiği rakam 200'e yakın geliyor.

Osmanoğlu : Müslümanların doğum oranları Hindu'lardan daha fazla. Yüzde

olarak da artıyor. Tabii Keşmir’le o nüfusu mukayese ettiğimizde devede kulak bile değil Keşmir. Oradaki Müslümanların tepkisi ne, onu aslında bilmek lazım, benim fazla bir o konuyla ilgili bilgim yok. Ama bunun da altını çizmek gerekiyor.

Erdoğan : Hindistan Müslümanları?

Cuhedri : Hindistan Müslümanları çok tedirginler şu an.

Özkaya : Nedim Bey’in söylediği husus çok çok önemli, yani Birleşmiş Milletler kurulduğu tarihten itibaren bu tür kronik sorunları, aslında sorunu kronik hale getirerek çözümsüz bıraktı. Özellikle Filistin meselesinde ve benzer konularda gördük, çok büyük beklentiler içerisinde olmamak lazım ama bilginin ve haberin güç olduğunun farkına varması gerekiyor bütün insanların, özellikle bu konuda hassas olan insanların. Keşmir’le ilgili gündemin artması belki bir nebze çözüme katkıda bulunabilir diye bir insani sorumluluk olarak, bir Müslüman sorumluluğu olarak o bilinci yaymak lazım. Onun dışında başka bir güç yok bizim bildiğimiz.

Osmanoğlu : Myanmar’da bunun neticesi az da olsa alındı.

Özkaya : Evet. Çünkü insanlar, dünya insanlarına yönelik konuşabileceğimiz bu küreselleşmenin çok olumlu bir tarafı bu, birebir insanlarla iletişim kurabiliyoruz. O insanlık vicdanına akıtmak, aktarmak lazım. Aksi takdirde Birleşmiş Milletler’deki kurulan denklem veya küresel sistemin 100 yıl önce kurulan küresel sistemin zaten çatırdadı bir çok ilkesi, şu anda Sykes-Picot sonrasında köşe kapmacaya döndü Ortadoğu’da, çünkü sözleşmenin bir anlamı kalmadı, ulus devletler çatırdadı. Şii-Sünni hattı üzerinden bir gerilim yaşatılıyor. Şunu görüyoruz, sözleşmenin bir hükmü kalmadı. Zaten biraz da görüntüde bazı mekanizmalar kurulmuştu. Şimdi yeni kurulacak küresel düzen konusunda iddiası olanların bilgiyi ve haberi, haberi bilgiye, bilgiyi de baskıya dönüştürebilecek önemli mekanizmaları ya oluşturması, ya da o mekanizmaları harekete geçirmesi gerekiyor. Birebir hepimizin bu konuda sorumluluğu var, ben onun altını çizmek istiyorum şahsen.

Erdoğan : *Evet ben de bu toplantının bir nebze de olsa Keşmir’in sesini duyurmasına katkıda bulunmasını ümit ediyorum ve Keşmir üzerine yapılan toplantıların, tartışmaların ve konuşmaların sayısının artmasını diliyorum. Başta konuklarımız olmak üzere bütün dinleyicilerimize teşekkür ediyorum buraya geldikleri için ve ayrıca Dünya Bülteni internet sitesi üzerinden bizi dinleyenlere de tek tek teşekkür ediyorum. Bir sonraki yuvarlak masa toplantımızda görüşmek üzere...*



dübam

Nedim Cuhedri (Çavdari)

1959'da Pakistan'da doğdu. Üniversite eğitimi için geldiği Türkiye'de Cerrahpaşa Tıp Fakültesinden mezun oldu. 1980 yılından beri Türkiye'de yaşamaktadır ve doktor olarak görev yapmaya devam etmektedir. Aynı zamanda Pakistan Dayanışma Platformu başkanıdır. 2005'ten itibaren Keşmir ile ilgili özel araştırmalara imza atmıştır.

Mahmut Osmanoğlu

Pakistan İslamabad Uluslararası İslam Üniversite Din Usulü ve Davet bölümü mezunu. Marmara Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsünde Siyasi Tarih ve Uluslararası İlişkiler Bölümünde mastır yaptı. 1980'den bu tarafa çeşitli gazete ve dergilerde dış politika yazıları yazdı. Urduca, Farsça, Arapça ve İngilizceden tercümelemler yaptı. Hilal Tv, TVNET, ve TRT Arapça Ettiirkiye kanallarında programlar yaptı. Halen TRT Arapça genel yayın yönetmeni olarak görev yapmaktadır.

Mustafa Özkaya

Lisans eğitimini İslamabad Uluslararası İslam Üniversitesi Mukayeseli İslam Hukuku ve İngiliz Hukuku bölümünde tamamladı. Sakarya Üniversitesinde yüksek lisans yaptı. 1997'de Marmara Üniversitesin Uluslararası İlişkiler ve Siyasi Tarih bölümünde doktora başladı. Tez döneminde ayrıldı. Çeşitli ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütlerinde dış ilişkiler koordinatörlüğü ve genel koordinatörlük yaptı. TV5'de 2004 yılında sunmaya başladığı Perspektif isimli dış politika analiz programıyla haber programı sunuculuğuna başladı. 2007 senesinde TVNET Program müdürlüğü görevine geldi. 2011 senesinden bugüne Al Jazeera Türk kanalında Program direktörlüğü görevini yürütmektedir. İyi derecede İngilizce ve Arapça'nın yanı sıra Farsça ve Urduca da bilmektedir.



> DÜBAM DUNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI

İSLAM DÜNYASININ İKİNCİ FİLİSTİNİ: KEŞMİR

Moderatör: Aynur ERDOĞAN

> 2014 KASIM
DÜNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI

DÜBAM Yayınları
Küresel İletişim Merkezi
Barbaros Bulvarı, Balmumcu / Beşiktaş
Tel: (0212) 274 80 21 – 274 80 22
www.dunyabulteni.net/dubam

